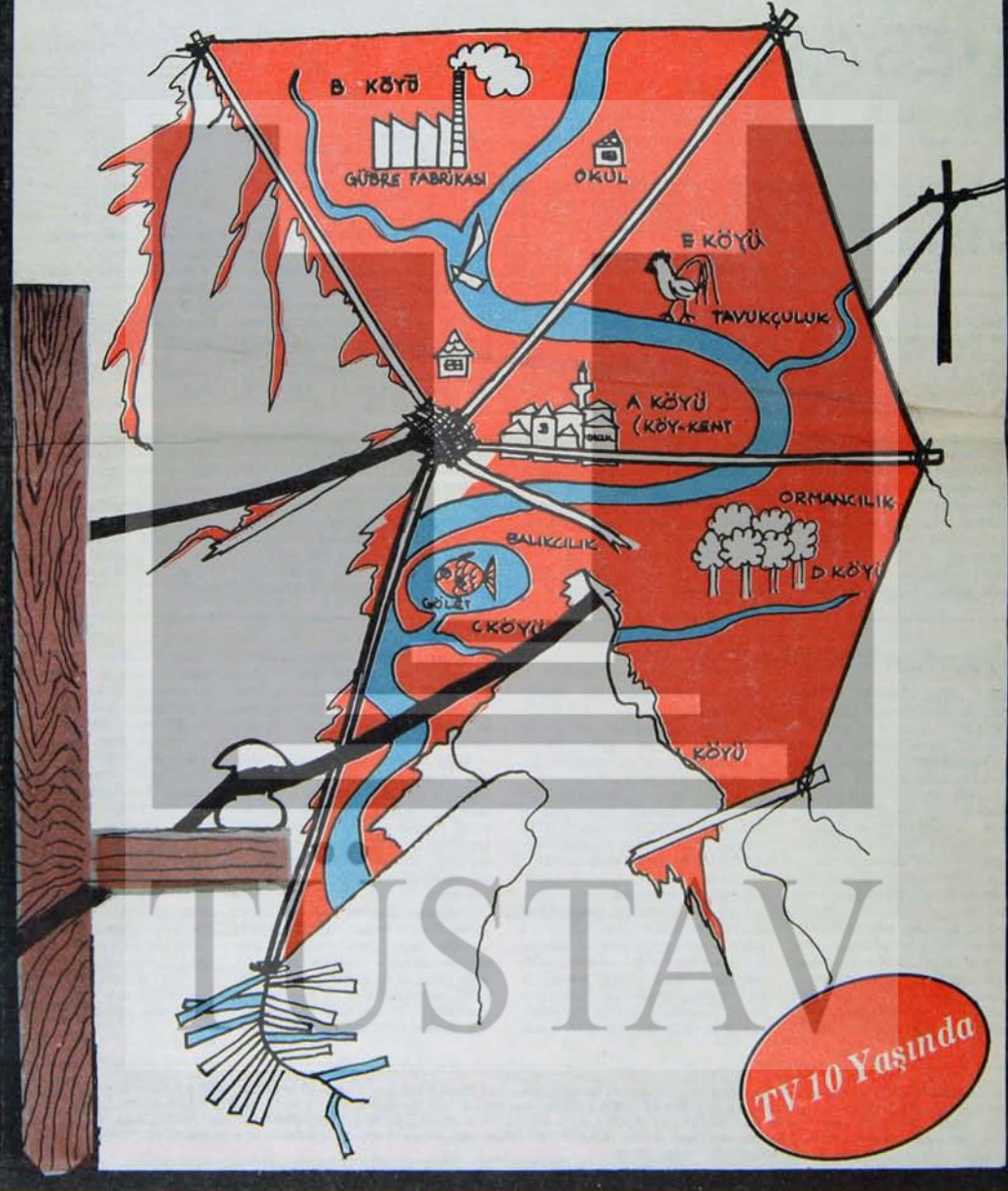

BAĞIMSIZLIK
DEMOKRASİ
SOSYALİZM
İÇİN

YÜRÜYÜŞ

HAFTALIK SİYASİ HABER VE YORUM DERGİSİ-SAYI: 147-31 OCAK 1978 FİYATI: 5 TL

EKONOMİDE HAYAL VE GERÇEK

GÜÇLÜ DEVLET VE BÜYÜK SERMAYENİN HESABI

türkiye işçi partisi
basın bülteni

bulletin de presse parti ouvrier de turquie
press bulletin workers party of turkey
adres: nuru ziya s. 17/5 tünel, istanbul tel. 459201

TÜRKİYE İŞÇİ PARTİSİ BAŞKANLIK KURULU SON GELİŞMELERLE İLGİLİ OLARAK 23 OCAK TARİHİNDE BASINA BİR AÇIKLAMA YAPMIŞTIR. BU AÇIKLAMAYI OKURLARIMIZA SUNUYORUZ:

“Ülkenin içine sokulduğu ekonomik ve politik bunalım derinleşerek devam ederken işçi sınıfımızın ve tüm demokratik güçlerin dikkate takip etmeleri gereken gelişmeler birbirinin peşisıra su üstüne çıkmaktadır.

“Kitlelerin örgütlü hareketini geliştirme ve demokratik güçlerin işbirliğini reddeden, bunun yerine, iktidar olmayı büyük burjuvaziye teslim olmakta bulan CHP'nin kurduğu hükümetin de aynı teslimiyetçi görünümde olduğu Partimize daha önce belirtilmişti. Gerçekten de, programda örgütlü hakların soyutlanarak ele alınan ve bu yüzden de içi boşaltılan düşünce özgürlüğü kavramının nasıl bir özgürlük anlayışına

dayandığının belirtileri görülmeye başlamıştır. Başbakan Ecevit, can güvenliğinin sağlanması konusunda, 'Türkiye'deki yasaların yetersiz olduğu konusunda değil' demektedir. Bu, olumludur. Ne var ki, mevcut yasaların uygulamasında antidemokratik bir çözüme kayılmasa da, yasalara dayanarak baskıcı bir yönetimin gerçekleştirilmesi de mümkündür. Mevcut yasalardeki antidemokratik bir sürü hüküm buna imkan verecek niteliktedir. Başbakan Ecevit'in, 'yasalar yeterlidir' derken verdiği örneğin üzerinde dikkatle durulmalıdır. Başbakanın memur ve öğretmenlerin özel yaşamlarında da politikanın dışında tutulacağı yolu sözleri endişe vericidir. Memurlar, öğretmenler grevli, toplu sözleşmeli sende-

kalaşma ve politik örgütlere girme baskısı için mücadele yürütmektedirler. Bu mücadeleyi desteklemek, ona katılmak ve bu hakları gerçekleştirilmek demokratik bir görevdir. Yanıtlan karşısına ortamın, baskı ve terörün kaynaklarına yönelmek yerine demokratik hakların kullanılmasını engelleyecek, hatta olanaklı kılacak bu tür yaklaşımlar tehlikelidir ve terk edilmelidir.

“Üzerinde önemle durulması gereken bir diğer gelişme de, MSP Genel Başkanı hakkında Yargıtay Başsavcılığının yürütmekte olduğu işlemlerdir. MSP Genel Başkanı hakkında yürütülen işlemler siyasi hayatın tümü için bir tehdit anlamını taşımaktadır. Siyasi hayatı baskı altında tutan birçok antidemokratik yasa ve hükümlerin varlığı bilinmektedir. Bunların yürürlükten kaldırılması, antidemokratik yasaların ve başta 141 ve 142. maddeler olmak üzere benzer nitelikteki diğer maddelerin ayıklanması toplumsal gelişmenin dayattığı bir olgudur.

“Bunalımların aşılması için burjuvazinin tercihini, tabiatı gereği, demokrasiyi seçilecek olmadığı açıktır. Aksi- ne, bunalımların yaratıcısı ve sorumlusu

büyük burjuvazi demokrasiyi iktidar için lüks saymaktadır. TUSİAD'ın yapılan son kongresi için hazırladığı raporda bu görüş pervasızca tekrarlanmaktadır. TUSİAD raporunda, Türkiye faşistlerin bütün dünyada ve Türkiye'de sloganlaş-tırılan ve demokratik hak ve özgürlük- lere paydos diyen baskıcı bir yönetimin ifadesi olarak kullanılan 'güçlü devlet' deyimini ön plana çıkarılmıştır. Burjuvazinin antidemokratik gerçek yüzü yine apaçık ortadadır. Ama 'parlamentar demokrasî rejim', 'özgürlükçü demokrasî' gibi tekerlemele dillerinden düşürme- yenlerden bu konularda ses çıkmamak- tadır.

“Antidemokratik eğilim ve gelişmele- rin altında burjuvazinin sınıfı çıkarılan ve bu çıkarılmı sürdürme isteği yat- maktadır. Bunun için de demokratik hak ve özgürlükleri koruma ve geliştir- menin, toplumun demokratikleşmesini mücadelesinin öncü, motor gücü burjuvazinin karşıtı olan işçi sınıfıdır. Mücadele demokratik toplumsal muhalefetin işçi sınıfı öncülüğünde örgütlü birleşik güç haline dönüştürülmesiyle başarıya ulaş- maktadır.”

Tantan'ı tanıyalım

Türkiye İşçi Partisi Başkanlık Kurulu tarafından yapılan ve yukarıda yer alan açıklamada, büyük sermaye çevrelerinin "güçlü devlet" perdesi altında, baskıcı bir rejimden yana oldukları vurgulanıyor.

Türkiye'de, baskı rejiminin, "güçlü devlet" in, yağı, unu ve şekeri de belli ol- maya başladı. Önce "ilerici" bir İşçileri Bakanı var. 12 Mart siyasetinin komu- tanlığı döneminde, Eskişehir'de ilerici- lerle birlikte "nuru"ları da kovalmış ol- ması, ilerliliğinin en büyük delili. Bu- nun üzerinde YURUYUŞ'te daha önce duruldu.

Ancak 12 Mart dönemi Eskişehir'ini hatırlayanlar, ilericilere kan kusturmada, Özyadını ile teşvik mesal eden, ondan alta kalmayan bir başkasını da düşün- ceklerdir. Tarihin garip bir dizesi olarak, aynı Özyadını'ya ilericilerin ilerlilik ka- şını sanımları gibi, Özyadını'nun bu

yakın mesai arkadaşına da yine ilerlilik aşkına sarılmaktadır.

Bu şahıs, Saadetin Tantan'dır.

Saadetin Tantan klasik deyim ile "bu işi zevk için yapan", anaından po- lis doğmuş bir kişidir. Bu işleri zevk için yapmaktadır, ama kimin için yaptığını da iyi bilmektedir. Eskişehir'de bir ara büyük sanayici Zeytinoglu ile de bir takışmas olmuştu. Bu takışmada Tan- tan, Zeytinoglu'na şöyle bağıyordu:

"Biz bütün bu işleri sizin için yapıyo- ruz, daha ne istiyorsunuz..."

Gerçekten de Tantan, yaptığı işi ki- min için yaptığı iyi bilen hızlı bir sos- yalizm düşmanıdır. Öyle ki, 12 Mart dö- neminde, Eskişehir'de işini gücünü bırak- mış, bütün gününü "mimli" komüniste- rin saat saat, adım adım izlenmesini ayır- mıştır. Kafasının çarpıklığı, fizyonomi- sine de yansayan bu şahıs, düşünce muzu

ile saatlerce "mimli" kişilerin evlerinin, dairelerinin önünde boy göstermiştir. Tahrik için, gözdağı vermek için, bela çıkartmak için. Öylesine "kilni", öylesi- ne "bilmiş" ve öylesine "vazifesi"ni- tir.

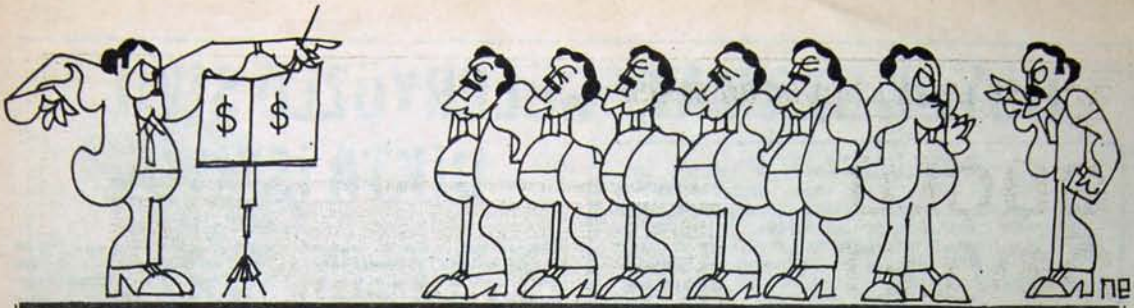
Bütün bu vazifesişliğine rağmen, yine de emegen güçlerin ordusu ile ta- kışmaları olmuştur. Ama hiç kuskusuz özde değil. İçkiyi subayların bazı davra- nışları yüzünden, devrin siyasetini ile arada bazı ufak tefek pürüzler doğmuş- sa da, görev ve hedeflerde özdeşlik, bu tür kışkırtılmı üstesinden kısa sireder gelmiştir.

Tantan'ın "başarılı" bir yanı daha vardır. Zaman zaman, düzenin gerçek çirkefleri ile de uğraşır görünmes, ona sınıfların üzerinde, "devletin güçlü eli" olma niteliğini de kazandırmıştır, kimi- lerin nazında. Yani 12 Mart siyaseti- nelerinin, katliam ve tevkiflerini yanı sıra, dolmuş duraklarını, isportacıları da

"düzene" sokmaları gibi. Böylece Tan- tan'ın kişiliğinde, apoletaz, yıldızlar bu siyasetin zihniyeti ortaya çıkmıştır. Bu zihniyet kendini son olarak İstanbul'da TIP'lerin atışma çalışmalarında göstermiştir. Tantan, atışma sırasında yakalanan TIP'lilere yaptığı muamele ile atığı "vediz" nutukları ile, zihniyetini ve kimliğini açıkça ortaya koymuştur.

YURUYUŞ, zamanında Tantan'ın üzerine gittiği. "Güçlü devlet" özele- rinin bu tip silahlarının, güçlü devlet in başlımlarının muhtemel mesai arka- daşlarının üzerine yeri ve sıras geldiğin- de tekrar gelecektir. Şimdi önemli olan, Eskiğer Amiri Tantan'ın gerçek nitelik- leri ile tanınmasıdır. "Düzen" adına, "ile- ricilik" adına Tantan'a övgüler düzenle- rin bir an önce ayıklanmalıdır.

Umut tatanlarıların, Tantan umutla- rına dönüşmesi, Tantan'ın ve tatanacı olmaları da hayır getirmeyecektir.

EKONOMİDE HAYAL VE GERÇEK

Yalçın KÜÇÜK

Bin dokuz yüz yetmiş beş Mart'ında Milliyetçi Cephe Hükümeti kurulduğu zaman hep birlikte yazıldı. Cephe hükümeti, ekonomik programını ve işçilerin ekonomik haklarıyla ilgili görüşlerini Halk Partisi'nden aldı. Cephe Hükümeti kurulurken, kendisinden önceki Halk Partisi ve Selamet Partisi hükümetinin programını taklit etti. Bin dokuz yüz yetmiş yedi ve sekiz yıllarında taklit sırası Halk Partisi'ne geldi. Şimdi Halk Partisi, Adalet Partisi'nin ekonomik programı ile ortaya çıkıyor. Aralarında biçimsel bir benzerlik görülüyor. Halk Partisi, hükümete gelirken ve geldikten sonra, halk sektörü, öz yönetim, aracıların ortadan kaldırılması gibi Halk Partisi'ne göre son derece hayalci semalarını unuttu. Gerçekçi oluyor.

Gerçekçi olmanın altını çizmek gerek. YORUYOŞ'te bu hükümet ile 12 Mart hükümetleri arasında biçimsel benzerliklerin içinde çok duruldu. Şimdi bu biçimsel benzerliklerin içini doldurmanın zamanı. Kısaca söylelenecek olan şu: 12 Mart, Adalet Partisi'nin ekonomik programını daha hızlı, daha derinlemesine ve daha yaygın bir biçimde uygulamak için tezgahlandı. Siyasal nedenlerin yanında, bu ekonomik gerçek büyük önem kazandı. Bugün de benzer bir ekonomik gerçek var: Bu hükümet, Milliyetçi Cephe Hükümeti'nin ekonomik programını daha hızlı, daha derinlemesine ve daha yaygın bir biçimde uygulamak için görev başında. Halk Partisi Hükümeti'nin kuruluşunda siyasal nedenlerin yanında, bu ekonomik gerçek büyük rol oynadı. Siyasal gerçekçe ile ekonomik gerçekçenin kaynaşmasından Ecevit Hükümeti doğdu.

Halk Partisi Hükümeti'nin Maliye Bakanı Müezzinoğlu, Abdi İpekcî aracılığıyla, yaptığı açıklamada şunları söylüyor: "Bu alanda alacağımız önlemler şimdilik ihracatı özendirme uygulamalarını daha etkili bir biçimde sürdürmek olacaktır." Bu sözleri kaydedip 12 Mart dönemine kadar uzanmak gerek. Bu dönemde Müezzinoğlu yine bakan, bugünkü başbakan ise yalnızca Halk Partisi Genel Başkanı idi. Halk Partisi bu dönemde, bir sistem olarak, özendirme sisteme karşı çıktı. İnatla ve tutarlı olarak. Zamanın Halk Partisi Genel Başkanı, iş aleminin önde gelen simalarıyla sert tartışmalara girişti. Sonra Hükümet oldular. Özendirici sistemin "gerçeği" ile karşılaştılar. Bu sisteme dokunmadılar. Sonra Demirel'in yeğenninin özendirme yolusuzluğu ortaya çıkarıldı. İhracatı özendirme adı altında Demirel'in yakınlarının zenginleştirildiği saptandı. Halk Partisi, bu yolusuzluğun üzerine gitti. Ancak, hiç bir zaman bir sistem olarak özendirme sisteme karşı çıkmadı. Kişisel bir "suistimal" olayı olarak kampanya açtı. Bunu bilerek yaptı. Şimdi daha bilerek yapmaya hazırlanıyor. Bundan böyle ihracatı özendirme sisteminin daha hızlı, daha derinlemesine ve daha yaygın bir biçimde uygulanacağı anlaşılıyor.

Türk Sanayicileri ve İşadamları Derneği, "1978 Yılına Giren Türk Ekonomisi" adlı bir rapor hazırladı. Raporun başında istekleri özetleyen bir bölüm var: "Döviz gerçekçe değer fiyatı verilirken, diğer mal ve hizmet ve para (faiz) fiyatları üzerindeki idari tayınlama uygulamasına son vermek ekonomik fiyatların işlerliğini sağlamak, yatırım ve üretimde dengeli ve sağlıklı bir gelişmeyi sağlamak, anormal aracı rantlarını da ortadan kaldıracaktır." Bu doktor reçetesini hatırlatan cümleleri, Maliye Bakanı da dahil iktisatçıların anlaması pek zor değil. Ama İşadamları Derneği, raporlarının başka bir yerinde, anlaşılmasını kolaylaştırmak için daha açık yazıyor: "Enflasyonun yüzde 40'lara ulaştığı bir konjonktürde, tasarruf sahiplerinin sınırlı tasarruflarına yüzde 3 faiz ödemek hem çelişkilidir ve hem de sosyal bakımdan hatalı bir uygulamadır."

Doktor reçetesini hatırlatan bu cümleler ile Türkiye'nin en zengin işadamları faiz oranının yükseltilmesini istiyor. Bu rapordan hemen sonra, Ecevit Hükümeti'nin Maliye Bakanı Müezzinoğlu, Abdi İpekcî aracılığıyla, şu açıklamayı yapıyor: "Faiz politikasını tasarrufu özendirecek yönde yeniden düzenleyeceğiz. Mevduat faizlerinin oranını yükselteceğiz." Gerçekçilik, bu denli ortada. Ancak bu gerçekçiliğe eklenecekler var. Birincisi mevduata uygulanan faiz yükseltilince kredisizlik de yükseltilecek. Biri yapılmış diğeri de yapılacak. İkincisi faiz oranının yükseltilmesini yalnızca Türkiye'nin büyük sermayesi istiyor. Bunlara ek olarak, Uluslararası Para Fonu da istiyor. Böylece Ecevit Hükümeti, büyük sermaye ile Uluslararası Para Fonu'nun isteklerini aynı zamanda yerine getirmeye hazırlanıyor. Zaten bunları birbirinden ayırmaya imkan yok.

Kağıda dökülen reçetede devalüasyon öneriliyor. Aynı raporun başka bir yerinde çok daha açık bir biçimde: "Döviz girişini artırmak, döviz gerçekçe değer fiyatını ödemek ile sağlanabilecektir. Döviz gerçekçe değer fiyatı ödenmediği sürece ihracat gelirini, işçi girişlerini artırmak mümkün olmayacağı gibi, herhangi bir mali ithal etmek Türkiye'de üretmekten daha cazip olmaya devam edecektir." Döviz gerçekçe değerini vermek, devalüasyonun diğer adı oluyor. Maliye Bakanı da, bu rapordan çok kısa bir zaman sonra, "Türkiye para değerini gözden geçirmek zorunluluğu ile karşı karşıya gelebilir. Fakat bu, tek başına çözüm olmadığı gibi en güncel, en ivedi konu da değildir." Maliye Bakanı açıkça devalüasyonun gündemde olduğunu söylüyor. Bunun "tek başına bir çözüm olmadığını" ekliyor. Uluslararası Para Fonu ve Türkiye büyük sermayesi de aynı görüşte. Bu yüzden hep bir "paket" sözü ediliyor. Maliye Bakanı, ayrıca, "en güncel, en ivedi konu" olmadığını da belirtiyor. Ecevit Hükümeti gibi "çok hızlı" bir hükümet için, "en güncel, en ivedi" olmayan bir konu bile bir-iki ay içinde güncel ve ivedi olabilir. Yakında görülecek.

Özendirici sistemi daha yaygın bir biçimde uygulanacak. Devalüasyon yapılacak. Faiz oranları yükseltilecek. Bütün bunlar Türkiye büyük sermayesinin ısrarla istedikleri önlemler. MC Hükümeti biraz da bunları istenen genişlikte ve hızla gerçekleştiremediği için çözüldü. Şimdi hızla çalışmaya başlayan Ecevit Hükümeti bunları yapacak. Hükümet adına yapılan açıklamalar, bu konuda alınmış karar bulunduğunu gösteriyor. Fakat büyük sermayenin Ecevit Hükümeti'nden isteklerinin bununla sınırlı olmadığını söylüyor. İstekler paketi "fiyatlar üzerindeki idari tayınlamalara son vermek" ve böylece "anormal aracı rantlarını da ortadan kaldırmak" yer alıyor. Bunun da açılması gerekiyor.

İşadamlarının raporunda, raporun başka bir yerinde, bunun ne demek olduğu da açıklanıyor: "Bazı otomotiv sanayii ürünleri serbest piyasada idari (narh) fiyatının iki katına işlem görürken, piyasa marjının tamamının vergilendirilmeyen araçlara gitmesini kabul etmek, buna karşı sınırlı kuruluşların gerçek maliyet artışını bile satış fiyatına yansıtılmaları önlemek çelişkili bir uygulamadır." Çok açık değil mi? İşadamları, fiyat kontrol sisteminin kaldırılmasını, otomobil, buzdolabı ve benzeri dayanıklı tüketim mallarının serbest bırakılmasını istiyorlar. Ve ekliyorlar: Eğer otomobilin fiyatı, örneğin üç yüz bin liraya çıkarılırsa, kârlar, "araçlara" değil büyük sanayilere gidecek. Araçlar vergi ödemiyor. Büyük sanayiciler ödüyorlar. Bu mantıkla, büyük sanayiciler, Hazinesinin vergi gelirlerinin de artacağını iddia ediyorlar. Böylece Ecevit Hükümeti'ne "aracı rantlarını" paylaşma önerisi yapılıyor. Hükümetin bu konuda verilmiş bir kararı olmadığını görüyoruz. Ancak işadamları pek iyimser görünüyorlar.

Bir son istek de enerji yatırımları ile ilgili. Vehbi Koç, bütün yatırımların kısılmasını ve kaynakların enerji yatırımlarında yoğunlaştırılmasını istedi. Maliye Bakanı, bütçe komisyonunda, enerji yatırımlarına öncelik verileceğini açıkladı. Bütün bunlar gayet masum. Yalnız, istek ve önerilerin burada kalması koşuluyla. Bu istek ve açıklamaların arkasında büyük özel sektörün elektrik santralleri kurmasına izin verilmemesi koşuluyla. Türkiye'de büyük özel sektörün "kendi elektriğini kendin üret" stratejisini benimsemiş biliyoruz. Büyük özel sektörün bazı büyük yatırımlarına elektrik sağlama gerekçesiyle fuel oil ile çalışan elektrik santralleri kurmak için planlar yapıldığı biliniyor. Bu planların uygulanması, Adalet Partisi ve Milliyetçi Cephe Hükümetinden daha büyük bir cüreti gerektiriyor. Ecevit Hükümeti'nin bu denli hızlı ve cüretkar olup olmadığı yakında belli olacak.

Halk Partisi, hayal dolu bir ekonomi programı ile ortaya çıktı. Muhalefette iken hep mucize peşinde koştu. Tekelci devlet kapitalizmi ile bilimsel sosyalizm arasında hiç kimsenin keşfetmediği bir üçüncü kıta bulunduğuna hayalinden hareket etti. Mistik bir içine kapanıklık içinde, bu keşfedilmemiş üçüncü kıtayı bulma misyonunun Halk Partisi'nin yazgısı olduğuna inanıldı. Hükümet kapısında tekeli kapitalizmi ile karşılaştı. Şimdi hükümet, tekeli devlet kapitalizmi gerçekçisini tanıyarak yaşıyor. Bugün bu gerçekçinin, siyasal alana yansımaları, mümkün olduğu ölçüde önlemek ve geckirtmek için uyanık olmak gerekiyor.

BÜYÜK SERMAYE GÜLERYÜZLÜ SİVİL DİKTA İSTİYOR

ANKARA'DA CUMHURBAŞKANLIĞI KÜŞKÜNDE VERİLEN RESEPSİYONDA EGEMEN SINIFLARIN KALBURÖSTÜ SÖZCÜLERİ İLE İKTİDARIN BAŞLARI KARŞILIKLI İSTEKLERİNİ BİRBİRLERİNE İLETTİLER. NARİN "ANARŞİNİN DURDURULMASINI" İSTİYORDU. BU OLURSA, EKONOMİYİ "KENDİLERİ HALLEDECEKLERDİ". NARİN "ANARŞİ" DEYİNCE, ECEVİT DE EKONOMİDEN BAHSEDİYOR, BÜYÜCE MERAM, KARŞILIKLI OLARAK ANLATILMIŞ OLUYORDU.

Önceki hafta millet meclisinde güven-oyu alarak resmen göreve başlayan Ecevit hükümeti ilk günlerin balayı coşkusu- nu gerilerde bırakmaya başladı.

Türkiye'nin içinde bulunduğu kronik iktisadi sorunlar, dışa bağımlı kapitalist sistemin siyasal ve toplumsal yaşamda ve ona bağlı olarak anıtlarına güç den- gelerinde yarattığı çelişkiler, derinleş- rek ve keskinleşerek ağırlığını sürdür- ken, yeni hükümetin çevresinde büyük sermaye güçleri tarafından oluşturulan ablukanın daha da ağırlaştırılmaya çalışıldığı gözlemlendi.

TÜSİAD'IN ÖNERİLERİ

Geçtiğimiz haftanın başlarında Sana- yi Odaları Birliği Başkanı Salıp Sabancı'nın açıklamalarını, haftanın sonlarına doğru basına verilen TÜSİAD raporu iz- ledi.

Sabancı, açıklamasında 4. Beş Yıllık Planın geri çekilmesini, özel sektörün "fikri" alınarak, yeni bir plan oluşturu- lana kadar geçiş programı hazırlanmas- ını istedi.

Geçtiğimiz Perşembe günü hasana açıklanan TÜSİAD raporunda ise yeni

hükümete başta devalüasyon olmak üze- re bazı önlemlerle ilgili pazarlık hüküm- lerini aralandı. Bir anlamda hükümete si- nular TÜSİAD önerileri demetin ancak bir "devalüasyon" ile anlam kazanacağı da özenle işlendi.

Yeni hükümetin ilk haftasına balayına başlayan sanayiciler ve işadamları, ikinci haftaya da başa geçirme hovarod- lüğünü göze alamadılar. Ve başkent bir anda büyük sermayenin birind elden temsilci ve sözcüleriyle doldu...

Bu arada Çankaya köşkünden başla- yarak çeşitli ad ve vesilelerle resepsiyon- lar düzenlendi ve sıcak salonlarda Türki- ye'nin ekonomik ve toplumsal sorunları üzerine "samimî" görüş alış verişlerinde bulunuldu.

İŞBÖLÜMÜ

Cumhurbaşkanlığı köşkünde verilen resepsiyonda Türkiye İşverenler Sendi- kaları Konfederasyonu Başkanı Halit Narin, Başbakan Bülent Ecevit'e şu ve- zeci sözleri söyledi:

"-Siz anarşiyi halledin, gerisini bize bırakın..."

Narin "anarşi" konusuna eğilince Ecevit de ekonomik sorunların üzerine eğilmek zorunda kalıyordu: Ekonomin- nin durumu çok bozuktur!..

Büyük Ankara Otelinde TÜSİAD yö- neticileri tarafından basın mensuplarına verilen bir resepsiyonda ise Feyyaz Ber- ker, Rahmi Koç gibi önde gelen büyük sermaye sözcüleri, bol bol "demokrasi" üzerine görüş bildirdiler. Gazetelere yan- sığı kadıyla Berker ve Koç, ekono- mik sorunların çözümü ile asayiş amanda sıkı ilişkiler anyorlar, bu arada da gaz- zetecilerin bir sorusu karşısında apansız yakalanıyorlardı:

Acaba bu kader demokrasinin üzerine "tütrediklerine" göre, TCK'nın 141, 142 ve 163. maddeleri hakkında ne düşün- yorlardı?..

Ekonomideki istikrarsızlığı, işçi ü-

retleri ve memur aylıklarının devamı yükselme eğilimi taşınmasında bulan Ber- ker, başında bulunduğu kuruluşun rapo- runda ifade edilen devalüasyon öneriş- nin koşullarını da açığa vuruyordu: De- valüasyon yapılmaydı ama ekonomik talepler de sıkı sıkıya dizgin altına alın- maldı. TÜSİAD Başkanının sözleri ter- cih edilirse bu anlam arıyordu. Koç ise "asayiş-asayiş-asayiş" diyordu. Şöy- le ekliyordu:

"-İran'da Şah'ın asayiş sorunu yok İstediyi yatırmı yapıyor. İspanya'da Franco'nun bir zamanlar asayiş sorunu yoktu, ekonomisi iyi idi. Şimdi demok- rasi vardı ama durum da perişandı!.."

DEMOKRASİNİN OKUNUŞU

Demokrasi soldan sağa değil de, sağ- dan sola doğru okunuyor ve hiç de hoş- gitmeyen sorunun yanıtı şöyle verilme- zorunda kalınıyordu:

"-141, 142 ve 163 kaldırılmıyordu ama ilk büyük parti yanına gelip soru- nu bir görüşmeler ve ondan sonra kaldı- rılsın daha iyi olacaktır!.."

Demokrasiyi "kâr daha çok kâr"la vazan yolların asfaltlanması anlamından öze algılamayan büyük sermaye, demok- ratik toplumsal muhalefetin potansiyel gücü ve işçi sınıfının politik hareketinin nitel ağırlığının nicel ağırlığa dönüme- ufkanca, kendini öncelere oranla rahat hissetmek şansını önemli oranda yitir- mişti.

Kaldı ki, 141 ve 142'nin etki ve an- larlarının tarihsel gelişme sürecinde, sa- nî mücadelesinin teorik ve pratik sıcak- lığında esdikdikleri, törpüledikleri, erid- dikleri de bir gerçektir.

Günden güne bilinci bir örgütlenme dinamiği yaşayan işçi sınıfının politik hareketinin sermaye sınıfına dayattığı taleplerin maddi temellerini gördenen, Berker ve Koç'un parantezi sözlerini fazla abartılmak gerekmezdir. Aksi halde ister istemez pratikte de gözlem-

Büyük sermaye-Ecevit: Lüğhâler zamanla somutlaşacak

Ecevit ve Basın

CHP Genel Başkanı Bülent Ecevit'in her çarşamba günü basın toplantıla- rı. Bu toplantılar, erinde yapıyor. Bu toplantıların bir özelliği var. Söy- len yazılmamış konularla sınırlanıyor. Ecevit, her çarşamba yaptığı top- lanış, toplantıya katılanlara olaylara nasıl baktıklarını, görüşlerini, düşüncelerini de olaylar ortays çıkmadan önce Ecevit'e soruyor. Bu toplantılar, her çarşamba için yapıyor.

YORÜYOŞ'un 6 Aralık 1977 tarihli 139. sayısında yer alan "Ecevit ve Basın" adlı yazı yaygın yankı uyandırdı. Bu yazıda şu cümleler yer aldı: "Ecevit'in bu gizli basın toplantısında gazeteciler de konuştu. Bir İstanbul Gazetesinin dış politika ve sendikacılık yapan bir muhabiri, 'Bülent Bey, elleri delegem vardı, hepisi Ali Dinçer'e verdi' diye övündü. Bunu dinleyen 'sağ' basındaki gaz- zeteciler bile gazetecilik adına biraz utanırlar." Bu yazının çıkmasından bir buçuk ay sonra Cumhuriyet Gazetesi Ankara Bürosundan Ümit Görtuna CHP Ankara İl Başkanı oldu.

DEĞER VE GÖRTUNA

Cumhuriyet Gazetesi, Halk Partisi'ni desteklemenin ötesinde Halk Parti- si'nin iç politika kulislerinde de yer aldı. CHP Ankara İl Başkanlığı, Cumhur- yet'in bazı yazarlarını çok yakından ilgilendirdi. Cumhuriyet'in bazı yazarları yine bir Cumhuriyet yazarı olan Emin Değer'i İl Başkanı yapmak için uğraştı- lar. Yeni Genel Sekreter Yardımcısı Uğur Alacaktan da Emin Değer'den ya-

na ağırlığını koydu. Ancak tüm ağırlıklar Ecevit'in ağırlığı karşısında etkisiz kaldı. Ecevit'in tercihi Ömit Görtuna'dan şaşmadı.

DİNÇER VE İL BAŞKANI

Daha gazeteci iken eli delegesini de Dinçer'in Ankara Belediye Başkanı olması için kullanan Ömit Görtuna, İl Başkanı olurken Ali Dinçer'in karşısına çıkarılıyordu. Ecevit, "temizleyenleri temizleme" politikasını burada da sür- dürtüyordu. Vedat Dalokay'ı Ali Dinçer ekibi ile temizletti. Şimdi sıra Ali Dinçer ekibini temizlemeye geldi. Dalokay'ın temizlenmesinde en etkin rol oynayan Dinçer'den sonraki İl Başkanı Mehmet Kapusuzile Merkez İlçe Başkanı Ayhan Soner disiplini kuruluına verildi. Ömit Görtuna, Ali Dinçer'in tabanını temizlemek için il başkanı yapıldı.

ECEVİT'İN STRATEJİSİ

Ecevit'in CHP içinde izlediği strateji kesinkes belirginleşti: Ecevit, CHP içinde hiç bir grubun gücüne izin veremeyecek. Tek güçleri Ankara'da olan Semih Eryıldız - Ali Dinçer ekibinden Ankara İl Örgütünü temizleyerek bu ekibe sadece Ankara Belediyelerini bırakıyor. Tıpkı Dalokay'ın başına geldiği gibi Dinçer için de İl Örgütü - Belediye ikilemi ortaya çıkıyor. Aynı uygulama- yı İstanbul'da da sergilemesi bekleniyor. Parti Genel Merkezini Eyiyoğlu - Topuz ekibinden temizledikten sonra İstanbul İl Örgütünden de aynı ekibi tem- zitlemeyi planlıyor. İstanbul'da da Eyiyoğlu - Topuz ekibine sadece İstanbul Belediyeleri bırakılacak.

ECEVİT VE BASIN

Ecevit, başbakan olmadan önce her çarşamba günleri yaptığı basın top- lanmalarının birinde "Parti içi düzenlemeyi hükümete gelince yapacağım" de- mişti. Şimdi bunu uyguluyor. Bunu uygularken de basından yararlanıyor.

Saldırı olayları: "Tuzak"lara dikkat edilmeli...

lenen bir yanışa düşmek istenmediği: "Eh canım, artık bunlar da böyle söyledikten sonra şunun şuanında ne kaldı?"

TEMBELLİĞİN İFLASI

İşçi sınıfının ekonomik, politik ve ideolojik mücadelesinin bütünlüğünün pratik gücüyle bugün fiilen hurdaya çıkarılan 141 ve 142'nin, hukukun taşıdığı kağıt üstü lekenin temizlenmesi de ısrarlı, kararlı ve inancılı bir mücadeleyi gerektirmektedir. Bu işe "Gözlerimi kapamam 141 142'yi söylerim" tembelliğinin iflas göstergesidir.

Geçtiğimiz haftanın başında Başbakan Ecevit'i makamında ardi ardına ziyaret eden Türk-İş Genel Başkanı Halli Tunç ile DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk'ün ziyaret sonrası yaptıkları açıklamalar bu açıdan da önem taşımaktadır.

Ecevit ile görüşme izlenimlerini açıklayan Tunç ile Baştürk'ü birbirinden ayıran tek özellik, ikincisinin "141 ve 142'nin yitirilmeden kaldırılmasını" istemesidir.

Her ikisi de hükümete "yardımcı" olacaklarını belirtmişler ve zevahiri kurtacak nitelikte bazı önlemlerin alınması yolunda ki taleplerini ilettilerini ifade etmişlerdir. Birisi "işçi hareketi" diyor, diğeri "işçi sınıfı" diyor. Aynı fi-danın iki dahi arasında böylesine bir fark da olmayıdı!..

BAŞTÖRK'ÜN HABERİ

Bu alanda ilginç bir olaydan da söz etmek gerekecektir. DİSK Genel Başkanı Abdullah Baştürk hafta içinde Çalışma Bakanı Bahir Ersoy ile de görüşmüş ve yaklaşık sözleri orada da yinelemiştir. DİSK olarak Çalışma Bakanına yardımcı olacağını belirtmiştir. Olay da bundan sonra meydana gelmiştir. Çalışma Bakanının görüşülmeden sonra başına bu yönde açıklama yapan Baştürk daha sonra ajanslara haber göndererek, açıklamasının "yardımcı olacağı" bölümünün iptalini istemiştir. DİSK'in yardımcıyı yardım ssat kadar sarmıştı. Sonra herhalde Türk-İş ile DİSK arasındaki farklar gözden geçirilmiş, bu konuda daha dikkatli olunması gerektiği anlaşılmış olmaydı..

Görüldüğü gibi salt 141 ve 142'den söz etmek fazla zinn maddi temel ve kaynaklarının kurulumuna yönelik mücadeleyi mümkün olmamaktadır. Hükümetin desteklenmesi ancak, faşizme karşı, tutarlı ve ciddi önlem ve politikaların

uygulanmaya konulması çabalarının eski deyimle kuvveden fiile çıkması ile yakından ilgilidir.

"GERİ PAS"

Oysa yeni hükümet, geçtiğimiz haftanın gelişmeleriyle de iyice gözlemlendiği gibi büyük sermaye alubukası için bütün ağırlığıyla alınmaya ve politik bir robotluğa itilmek tehlikesini yaşamaktadır. Büyük sermaye Birinci ve İkinci MC deneylerinden sonra politik anlamda kendiyen alanında bir "geri pas" yapmıştır, şimdi o geri pası karşı yan alanına bir hamle ve saldırı biçimine dönüştürmeye çabalamaktadır. Onun için de büyük sermaye politikası, tam anlamıyla güler yüzlü sivil dikta biçiminde özletenebilecek esneklik, ya da katıllık arz etmektedir. CHP üst yönetiminde partinin iltidara gelmesiyle birlikte başlayan değişiklik artık iki yönetimine de sıçradı. Ankara'da başlayan il düzeyindeki değişikliklerin önümüzdeki haftalar içinde diğer illere özellikle büyük illere yansya-çağmıdan kimsenin şüphesi olmasın.

Bakanların dağılımında ve CHP Genel Yönetim Kurulunda istediği parti içi dengeleri kuran CHP Genel Başkanı 1978 Kurultayına tek liste halinde girme planını adım adım gerçekleştirme çabalannda.

Ankara Belediye Başkanlığı için CHP'de yapılan ön seçimli kazanan Semih Eryıldız ekibi Ali Dinçer'in Belediye Başkanlığına II Başkanlığına II Sekreteri ve bu ekibin önde gelen isimlerinden Mehmet Kapusuz'u getirme düşüncesi içinde idi.

Ve Ecevit'in bütün baskalarına karşın da Mehmet Kapusuz'u geçtiğimiz hafta sonu ani bir hareketle II Başkanlığına geçirdiler.

Fakat Kapusuz'un II başkanlığı Ecevit'in 78 Kurultayı için bütün hesaplarını alt üst eder bir nitelik taşıdığı için Kapusuz'un II başkanlığı macerası iki gündün fazla sürmedi. Yerine bir zamanlar Halli Tunç'u da araya sokarak milletvekilli kontenjanlığı isteyen CUMHURİYET'in şu politik muhabiri Ümit Girtuna getirildi.

ECEVİT NE İSTİYOR?

Ecevit parti içi denge istiyor. Kirose-nin parti içinde kendi başına bir güç haline gelmesini istemiyor. Ve bunu gerekleştirmek için de ne lazımsa yapıyor. Ankara'nın örgütte pek de güçlü ol-

Ecevit'e göre ilerlilik ya da zoraki diplomat

DEMİREL BAŞBAKANSAN DENKTAŞ GERİCİDİR. ECEVİT BAŞBAKAN OLUNCA DENKTAŞ DA İLERİCİ OLUR. BU YÜZDEN DENKTAŞ VE KLIĞI ECEVİT BAŞBAKAN OLUNCA KIBRIS'TAKİ İLERİCİLER ÜZERİNDE BASKISINI ARTIRIR. "ECEVİT'E GÖRE İLERİCİLER" İSE BU BASKILARI GÖRMEK İÇİN KAFALARINI BİR AZ DAHA KAMA SOKARLAR.

Artık Denktaş da bu kalemin oldu. Denktaş'ın rengi, Ankara'da kimin başbakan olduğuna göre değişiyor. Bir kısım "ileri basın" ve yazarlara göre Demirel başbakan iken Denktaş faşist oluyor. Ecevit başbakan olunca Denktaş da birdenbire demokrat elbiselerini giyiyor. Denktaş, Ecevit ile birlikte demokrat elbiselerini giyince, Denktaş'ın Kıbrıs'ta Türk kesiminde hazırladığı yeni faşist dernekler yasası da görmezlikten geliniyor. Bir kısım "ilerici basın" ve Ecevit'e göre ilerici yazarlar, bu faşist hazırlıklar karşısında susmayı tercih ediyorlar. "Şimdi zamanı mı?" Şimdi Denktaş'ı eleştirmenin zamanı mı? Bakın, Ecevit karda halı döşeterek karşıladı. Bir bildiği olmalı. Mantık bu. Peki, orada ilericilerin başına inecek olan balyoz? Biraz dışlarını sıkınsınlar.

CEM'İN BAŞINA GELENLER

İsmail Cem dışını pek sıkı. YÖRÜYOŞ, İsmail Cem'in TRT Genel Müdürü olduğunu ısrarla savundu. İsmail Cem, tekrar TRT Genel Müdürü olmak için dışını pek sıkı. Türkiye'de saygın bir yazar idi. Dışını sıkı sıkı saygın yazırlığına feda etti. Her olayda Ecevit'i ve Halk Partisi'ni haklı çıkarabilmek için, üstelik bunu da "İşçi sınıfı çizgisi" gazetesinde yapabilmek için çok çalıştı. Ama sonunda tekrar TRT Genel Müdürü bile olmadı.

İsmail Cem, geçen hafta şunları söylüyordu: "MC beni sakıncalı gördüğü için TRT Genel Müdürlüğünden aldı. Danıştay'a gidip kazandım. Şimdi Ecevit Hükümeti de beni sakıncalı gördüğü için TRT Genel Müdürlüğü yapmıyor. Östelik bunun temyiz veya Danıştay'ı da yok." Bir zamanların saygın yazar Cem, Ecevit'e göre ilerliliğin sonunu çok iyi açlıyor. Büyükelçilik karamzesinin çıkmasını beklerken. Belki de ilerde yeni bir "Zoraki Diplomasi" kitabı ile yazın yaşamına dönme planı ile.

MEMUR KIYIMI?

Ankara'da Elektrik Gas Otobüs İşletmesi (EGO), Ankara Belediyesine bağlı. Ertuğrul Amasyalı, daha önce Belediye Başkanı Dalokay tarafından görevlendirildi. Yeni başkan önce Amasyalı'yı, sonra diğer üst kademe yöneticilerini görevden aldı. EGO kıyımı, işçilere kadar indirildi. CHP'li, AP'li, MHP'li, MSP'li işçi ve memurlara dokunulmuyor. Ama CHP'nin solundakiler yok mu? Bunlar kıyılıyor. Danıştay, MC hükümeti zamanında hukuku çok zorlayarak yürütmeyi durdurma veren Danıştay, şimdi hukuku çok zorlayarak yürütmeyi durdurma isteklerini reddediyor. Bir kısım ilerici basın ise buradaki kıyımı görmemek için kafasını sokacak çok derin kum arıyor.

Kafayı sokacak kum arayanlar, bir müddet sonra kafalarını çarpacak kayalar aralar. O zaman "zamanı mı?" demek de çare olmaz.

Demokratik güçler "uyuşturulamaz"

mayan isimlerinden birini Teoman Köprülüler'i Ankara'nın tek ismi olarak Bakanlar Kuruluna alan, Ankara'nın adı belki fazla bilinen fakat yine örgüt üzerinde fazla bir gücü olmayan Uğur Alacaktan'ı örgütlü ilgilil Genel Sekreter Yardımcısı yapan Ecevit, belediyeyi ellerinde bulunduran ve hemen hemen örgüte haldim durumda bulunan Semih Eryıldız ekibine II başkanlığı teslim etmek ve bu ekibin 78 Kurultayına "güçlü" olarak girmesini istemiyordu.

Bu nedenle de Kapusuz'u görevden alıp Alacaktan ile Köprülüler'in örgüt alanında güç kazanmalarını için daha za-

hat at koşturmalarna yol açması gerekiyordu. Ve gereken de fazla vakit kaybetmeden yaptı CHP Genel Başkanı.

Bunun yanı sıra Genel Yönetim Kurulunun Ankara İl Yönetiminden görevden alınan kaennnda Semih Eryıldız ile Gençlik Kolları Genel Başkanı Zeki Alçın'ın muhalefet şerhleri hiç de hoşuna gitmedi Bülent Ecevit'in.

Fazıl Sokağa yakın çevreler, Kapusuz'un başına gelenlerin İstanbul İl Başkanı Erol Ünal'ın da başına geleceğini ve II başkanlığında "sırpriz" bir isim geleceğini söylüyorlar.

"Türk sanayinin önderleri" nasıl kongre yaptılar?

"Önder sanayiciler": Güçlerini iyi biliyorlar

ÖNCEKİ HAFTA CUMARTESİ GÜNÜ TÜRKİYE'NİN "ETKİN" İŞVEREN KURULUŞLARINDAN TUSİAD'IN KONGRESİ YAPILDI. KONGRENİN CEREBANLI, TÜRKİYE'NİN "SEÇKİN" İŞVERENLERİNİN VE "ÖNDER" SANAYİCİLERİNİN DEMOKRASİ ANLAYIŞLARININ VECİZ BİR GÖSTERGESİ OLDU.

Türkiye'de işveren kesimi de çeşitli demelerde, sendikalarda örgütlenmiş bulunuyor. Bunların arasında Türk Sanayici ve İşadamları Derneği (TUSİAD) önemli bir yer işgal ediyor. Türkiye'nin önde gelen sanayicileriğin çatısı altında toplanmış bulunuyor. Böyle demeler Kongre de yapılıyor. Ama bu kongreler öyle alışılmış kongrelere pek benzemiyor. Demekler, etkinliklerini ve dinamizmelerini örgüt içi demokrasiye yo da tabanın esine bağlı görmedikleri, kanalları sağladıkları için, kongreler de eda edilen bir namazdan öte anlam taşıyor. Geçtiğimiz hafta Cumartesi günü yapılan TUSİAD kongresi de bunun bir örneği oldu.

NAMAZ NASIL EDA EDİLDİ?

Kongre başlarken herhangi bir yoklamaya gerek görülmedi. Ama divan seçimi yapıldı. Divan yerini demerin genel sekreteri Güngör Uras çağışma raporunu okudu.

Maliye bakanı ve otomotiv tekelleri

"Bana bütçesini gösterin, size ülkenin politik rejimini söyleyeyim" şeklinde bir deyiş vardır. Gerçekten de bütçeler, bir bakıma, toplumdaki egemen olan sınıflara sağlanan kolaylıkların resmi belgeleridir.

Bunun yanı sıra, maliye bakanlarının, bütçeleri meclise sunuş konuşmaları da önem taşımaktadır. Bütçe nutukları, bir bakıma, kuru kağıt kalabalıklarını can-

landıran unsurlardır. Bu belgelerin altında yatan önemli ve anlamlı noktaları bizzat bakanların ağızından duymak da yararlı olmaktadır.

NE DÜŞÜYOR?

Maliye bakanı Ziya Müezzinoğlu'nun 1978 bütçesini meclise sunuş konuşmasının bir bölümü şöyledir:

"Kalkınma hızı ülkemizde düşmeye başlamıştır. 1977 yılındaki son tahminlere göre kalkınma hızının %5 olacağı hesaplanmaktadır. Özellikle sanayi alanında geçmiş yıllara oranla ortaya çıkan bu gerileme,

da ara malları gereksinmesinin zamanında karşılanamaması nedeniyle üretimde ortaya çıkan düşüşlerden ileri gelmektedir. Bu durum özellikle otomotiv sanayinde kendini göstermektedir."

Bakana göre otomotiv sanayindeki gerileme, kalkınma hızını düşüren önemli etkenler arasındadır. Oysa Türkiye'de otomotiv sanayii, önemli olmakla birlikte tek başına kalkınma hızını belirleyecek ölçüde etkin değildir. O halde bakanın otomotiv sanayine bu denli önem atfetmesinin altında başka nedenler olmalıdır.

OTOMOTİV SANAYİNE İLİŞKİN VERİLER

Türkiye'de otomotiv sanayinin milli gelir içindeki payı %3 imalat sanayii içindeki payı ise %7 civarındadır. Dolayısıyla, örneğin bir ABD ekonomisi ile karşılaştırıldığında, bu kesimin ülkenin tüm ekonomisini etlemesi gücü Türkiye'de hayli düşüktür. Ancak otomotiv sanayinin önemi başka yerdedir. Bakanın verdiği önem de bu "önem" den kaynaklanmaktadır. Bu önemi gösteren rakamlar ise şöyledir:

Otomotiv Sanayindeki Şirket Sayısı (1976)

Türü	Sayı
Traktör	6
Kamyon, Kamyonet, minibüs	10
Otobüs	4
Binek otomobil	3

Bu sayılan şirketlerin, ları ise 1970-76 yılları arasında, Traktörde 5 kat, Kamyonda 3 kat, Kamyonette 5 kat, Minibüste 4 kat, Otobüste 2 kat, Binek otomobilde ise tam 18 kat artmıştır.

Otomotiv sanayindeki tekeli öze, bu rakamlardan da ortaya çıkmaktadır. Özellikle binek otomobil üretiminde 6 yılda üretimini 18 kat artıran şirketlerin sayısı yalnızca 3'tür. Şirket sahipliği açısından ise söz konusu olan Koç ve Ordu yardımlaşma kurumdur. Şimdi Sabancı da Japonlarla işbirliği yaparak bu alana girmeye çalışmaktadır.

BAKAN'IN MERAMİ NE?

Elde iki veri ve bir Bakan cümlesi vardır. Verilerden biri, Türkiye'de otomotiv sanayinin kalkınma hızını belirlemekten henüz uzak olduğu, ikincisi ise buna rağmen her türlü çabaların gösterileceğini bu tekeli bir nitelik taşıdığıdır. Türkiye'de ekonominin çeşitli alanlarına el atma durumundaki iki büyük tekel söz konusudur. Bakan'ın cümlesi ise, Türkiye'de büyük tekelci sermayenin sorunlarının "bilindiğini" ve bunlara çare bulmak için "Türkiye'nin kalkınması" gerekeceğiyle her türlü çabanın gösterileceğini bu tekelere iletmekten başka bir anlam taşımıyor.

12 Mart döneminin hem dışı hem de içi bağlamı, Ortak Pazar hayranı bakanı, tekelci büyük sermayeye güven verilmek için elinden geleni yapmaya başlamıştır. Henüz öyle. Yüven eylemleri ve kararları ile de bu günü verecektir.

Bir asimilasyon belgesi

"Türke olmayan yerleşme yerleri ile tabii yer adlarının Türkleştirilmesi, milli varlığımızla yakından ilgili görülerek 1940 yılında çalışmalara başlanmıştır. İkinci Dünya Harbinin doğurduğu fevkalade şartlar karşısında değişikliklerin bazı güçlük ve karışıklıklara sebep olacağını anlaşılması üzerine de bu çalışmalar ara verilmiştir."

Bu cümleler, geçenlerde henüz tamamlanan "Yeni tabii yer adları" adlı İçişleri Bakanlığı "çalışma"sının giriş cümleleridir.

1952 yılında konu yeniden ele alınmış. 1957'den itibaren de sürekli ve verimli olarak çalışmaya başlanmıştır. Nihayet çalışmalar, geçenlerde tamamlanmıştır. Bu çalışma sonucunda dağ, bayır, ova, boğaz, tepe, dere vb. gibi doğal yer adları, bütünü ile "Türkleştirilmiştir".

Bu "çalışma" da ilginç olan iki nokta var. Birincisi, çalışmaların, Türkiye'de ırkçı şoven baskıların, faşist Alman entirasyonunun doruğuna ulaştığı 1940 yılında başlamış olması. Egemen sınıfların bu ortamdan, asimilasyoncu politikaları için hayli yararlanmış oldukları bu çalışma ile de ortaya çıkıyor.

İkincisi, değiştirilen 1819 "tabii yer" adından hemen hemen yarısının, Kürt Halkı'nın yaşadığı Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgesinden olması. Yüzlerce örnekte birkaçı, Keresor (Kınızı Eşek) tepesi Alaca tepe, Delav dere (Sızansu deresi) Arpa dere, Giranda (ağırca) dağı Balkaya dağı olmuş. Bunun dışında, çok önemli bir bölümünde de Kürte adlar, doğrudan doğruya Türkiye çevrilmiştir. Ama nereden bir "Kürt dağı", "Kürt Deresi" varsa, tümünün adı değiştirilmiştir. "Türkleştirilmiştir".

Türkiye'de asimilasyoncu, ulusların dillerine, değerlerine önem vermeyen egemen sınıf politikasının yalnızca bir belgesi "Yeni Tabii Yer Adları". Yeri geldikçe başka belgeler üzerinde de durulacak.

İşte Sosyal Demokrat kıyım

"NEVŞEHİR'İN UÇKUYU KÖYÜNDEN ALI", YANI ANKARA BELEDİYE BAŞKANI ALI DİNÇER, İŞ LAFA GELDİĞİNDE SOSYALİSTLERİ TAKLİT EDİP ONLARIN ÖNERİLERİNİ KENDİ PROGRAMI Gİ-Bİ SUNMAKTA PEK USTA. AMA İŞ İLERİCİ DEMOKRAT KESİMLERİN TASFİYESİNE GELDİĞİNDE, ALI DİNÇER, BAŞKALARINI ÖRNEK ALIYOR. ŞİMDİ MC'NİN KIYIMLARINDAN SONRA EGO'DA SOSYAL DEMOKRAT KIYIM BAŞLAMISYOR.

Göker ve Tezgör basın toplantısında: Mücadeleye devam...

Raporda neler mi vardı? Dernek yöneticilerinin AET ve NATO yetkilileri ile yaptıkları "verimli" görüşmeler, Türkiye'yi ziyaret eden yabancı işadamları ile yapılan "çok verimli" toplantılar faaliyet raporunda anlatılıyordu. İşveren kesiminin en çok atan dengisi Görüşün de 3500 adet bağıdığı, çalışma raporundan anlaşılıyordu.

Rapor üzerine kimse söz almadı. Bunun üzerine divan başkanı raporun tüm delegeler tarafından onaylandığını anlamış oldu. Denetçi raporu ve mali hesaplar üzerine de kimse söz almadı.

Sonra seçimler geçildi. 66 kişilik "yüksek istişare konseyi" oy birliği ile seçildi.

NHAYET BİR SES

Sıra dilek ve temenniler maddesine gelmişti. Bu madde de hiçbir konuşma olmadıkça bitmek üzere idi ki, arka sıralardan üç kişi son anda başkanın sözünü keserek söz istedi.

Bunlardan biri Ankara Sanayi Odası Başkanı Hami Kartay idi. Kartay konuşmasında bu ölçüdeki bir sessizliğin normal olmadığını söyledi. "Türkiye'nin bunca meselesi varken kimse söz konuşmaması" doğrusu çok şaşırtıcı idi. Kısacası, "toplantı dinamizmeden yoksun" idi.

Söz alan diğer iki konuşmacı da "yanık" idiler. Bunlar Türkiye'nin en önemli meselesinin tasarruf olduğunu söylediler. Türkiye'nin mahdut kaynakları, siyasi partilerin çıkarları için çarçur ediliyordu. Ayrıca kimi kuruluşların sermayelerinin % 85'i bütçeden karşılanıyordu. Bu nasıl adaletti? Böyle işletmeler Türkiye'de nerede ise bir üçüncü sektöre oluşturulmuşlardı.

MADDİ SIKINTILARI VARMIŞ

Bu konuşmalardan sonra kürsüye yönetim kurulu başkanı Feyyaz Berker çıktı. Berker'e göre demok çok sınırlı bir hadro ile çalışıyordu ve büyük bir maddi sıkıntı içinde idi. Aylık yayının çıkarılması bile büyük bir hüftüti. Berker, bu konuda Terimcan patronu Kemal İncöz'ün önerisinden yana olduğunu söyledi: Aylık Görüş dergisi her ay işadamları arasından bir münavebe ile çıkarılmıyordu.

Bu anda divan başkanının da yapılan eleştirilere cevap verdiği görüldü. Divan başkanı daha gerçekçi konuşuyordu: Demerin etnikliği ve dinamizmi yalnızca kongrelerle ölçülemezdi. Etnikliği asıl gösteren, kongreye gönderilen telgraflardı. Böylece başkan, Başbakan Ecevit'in kongreye başkan dileyen telgrafını okudu.

İşte etniklik buydu. Bu kadar etkinliği yeterli olduğunu gören divan başkanı, diğer bakanlardan ve anayasa mahkemesi başkanından gelen mesajların okunmasına gerek olmadığını söyledi.

KONGRENİN NEDENİ

Kongre başkanının deyimi ile "Türk sanayinin öncüler" kongrelerini böylece tanımlamış oldular. Başkan bunu ucu bir biçimde şöyle anlatıyordu: "Bir kongre daha yaptık, bu kongrenin yapılması, daha da ötesi hayıret verici bir durumun hiç oluşmaması ne kadar mütecanis olduğumuzun bir göstergesidir".

Kongre sırasında bir de tehsir dağıtıldı: "1978 yılına girerken ve 1980'lere doğru Türkiye'nin temel sorunları üzerine görüşler öneriler". Bu uzun başlıklı çalışma, sanayinin tanınmış isimlerinin ve bu tanınmış isimlerin tanıdığı öğrenci üyelerinin görüşlerini içeriyordu.

Divan başkanı, görüşler bu tehsirde uzun uzadıya dile getirilmiş bir de kongrede konuşulmasını anlayamıyordu. Bu nedenle ota gerek "kanuni zorunluluk olduğu için böyle bir kongre yaptıklarını" söyleyip duruyordu.

Bu en seçkin kişilerin seçkin kongresi bir saat içinde bitti. Seçkinler, demokriye olan bağlılıklarını bu kongre ile de göstermiş oldular. Yapılan seçimlerde delegelerin onda bir bile parmak kaldırmadığı halde (harç çitildiğinden dolayı, önemsenmediğinden) bütün kararların "oybirliği" ile alındığı ilan edildi.

Yerel seçimlerden sonra, Ankara Belediyesi EGO işyerinde, anılarında genel müdür Ertuğrul Amasyalı'nın da bulunduğu 9 TÜTED üyesinin görevlerinde değişiklik yapılması, bu değişikliklerin bir baskı ortamında gerçekleştirilmesi ve olaya bir "yolsuzluk soruşturması" sısı verilmesi üzerine TÜTED, TMMOB ve TÜM-DER başkanları basına ortak bir açıklamaya yaparak durumu protesto etmişlerdi.

Bu açıklamaları basında yer alması üzerine, yeni belediye başkanı Ali Dinçer'in ekibi, TÜTED Genel Başkanı Aykut Göker hakkında disiplin soruşturması açtı. "Demokratik sol" zihniyet, Aykut Göker'in TÜTED Genel Başkanı olarak personel hukukunu ilgilendiren meselelere basına açıklama yapma yetkisi bulunmadığını, dolayısıyla açıklamanın ancak bir "EGO çalışanı olarak" yapılabileceği hükmüne varıyordu.

İşin ilginç yanı ise şudur: TÜTED'in kurulduğu 1971 yılından bu yana hiç bir savcı "personel hukukunu ilgilendiren" meselelere basına yapılan açıklamaları demerin tüzüğüne ve demerki yasasına aykırı bulmamıştı. Bulmamıştı ama "demokratik sol" buluyordu...

EGO'daki gelişmelerin hızlanması üzerine TÜM-DER Genel Başkanı Erhan Tezgör ile TÜTED Genel Başkanı Aykut Göker 25 Ocak tarihinde bir basın toplantısı daha düzenlediler. Göker ve Tezgör, MC'nin yıkılmasıyla birlikte demokratik mevzillerin kazanılmasının gündeme geldiği koşullarda, MC döneminde elde edilen mevzillerin yeni yönetim karşısına konulmasını çalışılmasını "ülzerinde önemli durulması gereken bir olay" olarak nitelendirdiler.

Geçtiğimiz hafta içinde, EGO'da çalışan bir TÜM-DER üyesinin işine son verilmiştir. Ayrıca yine EGO'da asgari bekleme süreleri dolduğu halde asaletleri onaylanmayan ve işlerine son verileceği açıkça söylenen çok sayıda büro emekçisi bulunmaktadı.

Yapılan basın toplantısında, Göker ve Tezgör, EGO'da siyasal nedenlerle dayanarak bası uygulamalarının başladığını da vurgulamışlardır. Açıklamaları göre, işçilerin en dirt, en bilinçli unsurları siirekli olarak soruşturmaya uğramaktadır.

Dolaplarda ve masalarda "zararı neşriyat" anlamına dönemi de açılmıştır.

Göker ve Tezgör, basın toplantısının sonunda şu görüşlere yer vermişlerdir:

"Bizler, faşist mihnakların en azgın saldırılarına göğüs gemiş, işçimize karşı yıllardır mücadele veren ve bu mücadele içinde bilenen örgütlerimiz, Ankara Belediyesi ve bağlı kuruluşlarının basına geçen "ekibin" buruları kendin baba-larının çiftliği haline getirme, siyasal hayatta yükelebilmenin bir sırama taşı olarak kullanma girişimlerine ve bu amaçla uyguladıkları baskılara karşı mü-

cadelesini sürdüreceğimizi kamuoyuna açıklıyoruz."

Ancak, "Uçkuyu köyünden Ali'nin" gerçek ilericilere ve demokratik belediye hınc sönecek gibi değildir. 27 Ocak tarihli Yeni Ulus'ta yer alan bir habere göre, Dalokay döneminde işe alınan işçiler de işlerinden atan belediye yönetimi, EGO yönetimi aracılığıyla, 26 Ocak günü yapılan basın toplantısı üzerine Aykut Göker'le de görülmüştür. Görülmüş ama işlemin Belediye Başkanı Dinçer'in onayından geçtiği bilinmektedir.

MESS direnişi ve İngiliz istihbaratı

İngiltere'de "The Economist Intelligence Unit" adlı bir limited şirket bulunuyor. Bu şirketin görevi, çeşitli ülkeler hakkında ekonomik-politik incelemeler yaparak "İlgili" makamları bilgilendirmek. "İlgili makam"lar arasında hiç kuşkusuz, İngiliz Entelijans servisi de bulunuyor. Entelijans Servisi, şirketin yaptığı değerlendirmelerin aboneleri arasında.

Şirket, her üç ayda bir Türkiye hakkında da değerlendirmeler yapıyor. Bu değerlendirmelerini, bir rapor haline getirerek "sınırlı" sayıdaki müşterilerine satıyor. Hayli pahalı olan bu raporun Türkiye'de 1977 yılının son üç ayı için yapıldığı değerlendirilmedi de ilginç gözlemler yer alıyor.

Bu raporun 15. sayfasında, sendikali hareketle ilgili bazı değerlendirmeler ve tahminler yer alıyor. Rapor, 1977 Kasım'ının sonlarında kaleme alınmış, yani bundan yaklaşık iki ay önce. İlginç olan, İngiliz yetkililerinin bundan iki ay önce MESS grevi ile ilgili bazı ilginç değerlendirmeler yapabilmeleri. Rapor, DISK içindeki "bilinen" çatışmayı ayrıntılarına dek sergiledikten sonra MESS grevlerine geçiyor. MESS grevlerinde anlaşmazlık konusu olan noktaları birer birer sıraladıktan sonra bir de "örgütü" de bulunuyor.

Ancak bu raporların bir diğer ilginç yanı da, bu tür öngörüler, belirli yerlere sıkıştırılması. Rapor, MESS grevlerinin bilinen gelişme çizgisini, işçilere ödenenleri, Maden-İş fonlarının durumunu birer birer anlatıyor. Bunlar, zaten bilinen gerçekler. Ama bu bölümün başlığı daha ilginç. Aynen şöyle: "Herşeye rağmen, işverenler metal işkolunda önemli bir anlaşmazlığı kendi lehlerine çözümleneceği benzemekte dirler."

Bundan iki ay önce, henüz MESS grevlerinin sonucu üzerinde Türkiye'de birçok çevre tarafından tahmin yapılmazken, İngiliz Entelijansına rapor hazırlayan bir şirketin MESS grevlerinin sonucu kestirebilmesi, bu şirket ve servislerin istihbarat gücünü gösteriyor.

Aynı istihbarat ve bilgi düzeyinin Türkiye'de birçok ilericî kişi ve kuruluşta bulunmamasına üzülmek elde değil.

10 YIL SONRA TV

"DEVLET BABA TI

Türkiye'de televizyon yayınları tam on yıl önce, 31 Ocak 1968 günü başladı. Bu aslında bu kadar erken beklenilmeyen bir olaydı. Televizyon konusu ciddi olarak ele alınamıyordu ancak birkaç yıl geçmişti. Çok kişi bu işe şaşıtı. Bunun için pek fazla incelenemedi, kurulamadı bu işin nasıl, niçin olduğu. Daha doğrusu neyin olup bittiye getirildiği. Hem sonra kim karşı çıkabilirdi yeni bir "uygarlığa". Türkiye o akşam kitle iletişiminde yeni bir uygarlığa geçiyordu. Nüfusunun büyük bölümü okur yazar olmayan Türkiye yazılı bir uygarlıktan geçmeden, görüntüsel uygarlığa geçiyordu.

Çok kişi mutluydu. "Büyüklerimiz", "bize" bu olanağı sağlayan Alman "dostlarımızla" başarının şerefine kadeh kaldırıken - yayını gerçekleştiren tesileri Federal Almanya hibe etmiş - mahalle kahvesinde kuru sandalyeye ilşen ya da ilşecek sandalye bulamayanlar sevinç ve heyecanlıydı. Ne iyi etmiş "Devlet Baba" çocuklarına bir televizyon armağan ederek!

10 yıl geçti. "Televizyona hücum" dönemi büyük ölçüde geri kaldı. Büyük kentlerde kahvelerde pişpirik oynayanlar oyunu yarıda bırakıyorlar, ekran aydınlanmaya başlayınca. Şimdi artık gerilere dönüp Türkiye'de televizyon olayına bir bütün olarak bakarak değerlendirmeye zamanı geldi.

Önce televizyonun Türkiye'ye girişi üzerinde durmak gerekir. Türkiye'de bu konuda tartışmalar oldukça kısa sürdü. Bunun başlıca iki nedeni var. Birincisi tartışma daha çok akademik düzeyde ele alındı. İkincisi görece demokratik bir ortamda Türkiye'nin bazı gerçeklerini görüntüleyerek "ilerici" izlenimi bıraktı.

1. Beş Yıllık Planda televizyon yer almıyordu. Ama televizyon için girişimler bu plan döneminde başladı ve gelişti. Televizyonun getirilme nedeni olarak geri kalmış Türkiye'nin sorunlarına "çözüm bulmada" yapabilecekleri gösterildi. 2. Beş Yıllık Plan için özel ihtisas komisyonu raporunda (1966) bu görüşler yer aldı. Komisyon "geri ülkelerin teknolojiyi yararlanarak sosyal değişimleri hızlandırabileceği, bu nedenle okul sayısı az, öğretmen sayısı az olan ülkemizde televizyonun meslek kursları açarak Türkiye'yi sanayileşmeye götürecektir insanlığı arzını yeterli çerçeveye çıkartmasının mümkün olacağı", eğitimin fırsat eşitliği olmayan Türkiye'de radyo ve televizyon aracılığı ile "eğitim azlığının yarandığı bir imkan olmaktan çıkartılabilir, çoğunluğu mal edilebilir", "inançsız kalkınma olmaz ilkesini benimseyen Türkiye için televizyona yönelmek, bu sorunun en kısa bir zamanda hallini sağlamak demektir" gibi görüşlerle savundu.

Bu görüşlerde, 1950'lerin 2. yarısından itibaren geliştirilen burjuva iletişim teorilerinin doğrudan etkisini bulmamak olanaksızdır. Bu teoriler, az gelişmiş ülkeler, teknik ilerlemenin büyük bir olanak olarak ortaya çıkardığı kitle iletişim araçlarını geliştirir ve açıklar bir biçimde ulusal kalkınma amaçları için kullanırlarsa, sorunları çözebileceklerini ileri sürüyorlardı. Böylece az gelişmiş ülkelerde kalkınmanın bir sistem, siyasal iktidar sorunu olmadığı ortaya konmuş(1) oluyordu. Çok zengin ampirik bir çalışma çabası başlandı. Önemli bulgular ulaşıldı. Şimdi az gelişmiş ülkeler için görev bu bulgular doğrultusunda düzenleme, iletişim sistemini geliştirmeçektir yatırımlar yapmak. Araştırma ve bulgular, özel iletişim sistemi içinde kitle haberleşme araçlarının kendi özellikleri içinde gelişir ve görev yaparken, bu araçların ve iletişim sistemini, genel toplumsal sistemin bir bütün olarak gelişme yasalarıyla ilişkisini tamamen dışarıda bırakıyordu. Bu "bilimsel" teorilerin geliştirilmesi 1960 başlarında da devam etti. Tamamlandı. Şimdi de "kalkınma" adına yeni kavramlar geliştiriliyordu. "Politik kalkınma", "modernleşme" gibi. Bu amaçlarla radyo ve televizyonun nasıl kullanılacağı kuramlaştırıldı. Amaç açıkça ortaya kondu. Az gelişmiş ülkeler mevcut siyasal sistemi değiştirmeden gelişmek isterlerse iletişim sistemi şöyle değiştirilip, böyle düzenlenmelidir diye.

Bu görüşler Türkiye'de de resmi görüş olarak yasalara geçti. En başta daha 1964 yılında TRT kanununa. Mesleki bilinci olan kişiler, bu görüşlerin geçerliliğini ortaya koydular. Ancak olayın politik yönleri yeterince değilemedi. Y.KÜÇÜK'ün deyişle "ekonomistler, sosyologlar, ve mühendisler, yalnız araçları değil, tekniklerin de tarafsız olduğunu inanır" oldukları bir ortamda televizyon olgusu da tüm boyutları ile ele alınmadı.

RADYO VE TELEVİZYONUN İKİ İŞLEVİ

Radyo-televizyon toplumu belirli bir sosyo-ekonomik düzeyinin oldukça geç ortaya çıkmış ürünleridir. Toplumsal gelişimin belirli bir düzeyinde ortaya çıkarlar ve bir teknik olarak kullanana hizmet ederler. Televizyon alıcısının prototip olarak ortaya çıkışı ve ticari kullanım için yaygınlaşması, ABD'de 1936 ve 1945, Avrupa'da 1950 ve 1955 yıllarında gerçekleşmişti. Türkiye'de ilk radyo istasyonu daha 1927 yılında kurulmuştu. Sonra bir gelişme olmadı. 1950 yıllarına kadar. Gerçek gelişme ise 1960 sonrası. Hemen arkadaş televizyon geldi. Bu tarihler birer rasanatı değil. Toplumun genel gelişme düzeyinde egemen sınıfların belirli gereksinimlerine cevap veriyor. Böylece radyo ve televizyonun temel işlevlerinden ilki ortaya çıkıyor. Bu işlev toplumda tüketimi körükleme işlevinden başka bir şey değil. Televizyonun böyle çok hızlı giriş yapmasının nedenini plan ihtisas komisyonlarının "çok dokunaklı" gerekçelerinde deşil, bu olguda aramak daha yararlı olacaktır.

Televizyonun ikinci işlevi ise ideoloji aşılama. Ideoloji aşılama yalnızca doğrudan propaganda yapmak olarak ele alınamaz. Bir de toplumda yaşananların pasifize edilmeleri, uyuşturulmaları konusu var. Televizyon bu amaç içinde en gelişmiş bir araç. Özellikle sosyo-ekonomik bunalım dönemlerinde hareketlenen kitleleri denetim altında tutmak için önemli olanaklara yatabilir. Östelik iki işlevi birbiri içine geçmiş bir biçimde yerine getirmek gibi bir özelliği de var. Tüketimi kamçılaman bir mesajla ideoloji aşılama birbirinden ayır dilediğilen şeyler değil. Görülüyor ki, Türkiye'ye televizyonu getiren doğrudan bilinçli bir politik tercih. Sermaye iktidarının tercihi. Bu seçimi Türkiye'de televizyonun şebekesinin gelişimini izleyerek göstermek de olanaklı.

Televizyon yayınları önce Ankara'da başladı. Sonraki durak ise İstanbul ve çevresi (1971 Ağustos ayı). Daha sonra ise Eskişehir, Aydın-Söke , Zonguldak, İzmir vecileri devreye girdiler. Gelişim çizgisi çok ilginç. Genellikle, gelişmiş ve nüfus yoğunluğu yüksek bölgeler seçiliyor. Bu, tüketim için önemli bir potansiyel demek. Aynı zamanda buralar ideolojik denetim için önemli emekçi yoğunluğunun bulunduğu yöreler. Dönemin 12 Mart dönemi olduğu da unutulmamalı. Bu konuda küçük bir ayrıntı; ilk naklen yayın, 1972 Münih Olimpiyatları için gösterilen özel çabaları anımsamak yararlı olacaktır.

TELEVİZYONU KİMLER YÖNETİYOR?

Bütün bu söylenenler Türkiye televizyonunun doğuş nedenlerini sergilemekte. Televizyonun neler getirdiğini ya da getirebileceğini de incelemek gerekiyor. Bunun için bazı sorunları yanıtlanması gerekiyor. Öncelikle televizyonu kimler yönetiyor sorusu.

Bilindiği gibi, TRT'nin en üst karar organı 11 kişilik yönetim kurulu. Yönetim Kuruluna genel müdür ve üç üye hükümetçe seçilir. Üç üye de Üniversite ve yüksek öğrenim kurulları temsilcilerince oluşturulan bir kurulda belirlenen adaylar arasında TRT seçim kurulunca, iki üye müzik, tiyatro, opera, bale ile ilgili çoğu resmi statüli kuruluşlarca belirlenen adaylar arasında yine TRT seçim kurulunca seçilir. TRT seçim kurulu ise Üniversite rektörleri arasında Cumhurbaşkanınca seçilecek 4 rektör ile Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreterinden oluşur. En son iki üye ise Ankara, İstanbul, İzmir gazeteciler cemiyeti, İşveren Sendikaları Konfederasyonu, en çok üyeli işçi sendikaları konfederasyonu, Türkiye Esnaf ve Sanatkarları Konfederasyonu, Türkiye Ticaret Odaları, Sanayi Odaları, Ticaret Borsaları, Ziraat Odaları Birliği temsilcilerinden oluşan bir kurulda seçilir. TRT'nin en üst organı olarak yayın politikasını belirleyen bu

kurulda başta TRT çalışanları olmak üzere, toplumun büyük çoğunluğunu oluşturan emekçilerin hiçbir şekilde temsil edilmelerine olanak bırakılmamıştır. "Devlet Baba"nın televizyonu bütünüyle sermaye iktidarının yönetimine bırakılmıştır.

Yanıtlanması gereken ikinci soru, televizyon yayınlarının izleyiciye ne verdiği sorusudur. Bu yanıtı aramadan önce demokratik bir kitle iletişimiminin, kamu hizmeti niteliği gereğince, işlevini belirlemede yarar olacaktır. Bu işlev, toplumdaki bilgileri, haberlerin en geniş kitlelere gerçeklere uygun olarak iletilmesi, bütün düşünce akımlarının antende yer bulabilmesidir. Bu işlevin gereğince yerine getirilmesine engel, düşünce ve ifade özgürlüğünü kısıtlayan antidemokratik yasaların varlığı biliniyor. Sorun yalnızca bu değil. Gerçek durum daha da kısıtlı. Televizyon haberlerini incelemek gerçek durumu tesbit etmek için televizyondaki haber düzenine kısa bir bakış yeterli olabilir

TV'DE HABERCİLİK

Televizyonun en önemli işlevlerinden olması gereken haber verme işlevini yerine getirebilmesi haber kaynaklarına doğrudan bağlıdır. Televizyonun haber kaynaklarını ele aldığımızda bu kaynakların esas olarak ajans haberlerine dayandığı görülmekte. Kaynakların başında Anadolu Ajansı ve Akdeniz Ajansı geliyor. Şimdiye kadar TRT üzerinde yürütülen tartışmalarda bu konu üzerinde yeterince durulmadı. Halbuki bu ajansların niteliği yeterince biliniyor. TRT'nin demokratikleşmesi konusunda TRT'yi bu ajansların uygulamaları süzgeç etkilerinden kurtarmak gerekir. Daha doğrusu bizzat bir kamu kuruluşu olması gereken Anadolu Ajansını demokratikleştirmek bir zorunluluktur. TRT'nin ülkenin çeşitli bölgelerinde dağılımı kendi muhabirlerinden oluşan kendi öz kaynakları da şimdiye kadar gözden uzak tutuldu. Çoğu başka devlet kurumlarında memur olan bu muhabirlerin en denli serbesti içinde çalışabildikleri kuşku konusu olmalıdır. Uluslararası haberlerde ise TRT başlıca 4 büyük "batılı" ajansa bağlı olarak çalışıyor; AP, UPI, AFP ve Reuter. Televizyon alanında ise filmli haberde uzmanlaşmış başka kaynaklar da VIS-NEWS, UP-TN ile Eurovision. Bu bağımlılığın haberlerin içeriğine nicede ve niteliksel olarak yansımaları ummak fazla acele niyet gösterisi olur. Biz yalnızca bir rakam vereelim. 1975 yılında televizyonda birçoğu Türkiye'nin sınır komşusu olmasına rağmen sosyalist ülkelere ayırlan yer yalnızca % 5 iken Güney Amerika ülkelerinin payı % 10.

Televizyonun haber verme işlevinin önemli bir başka yönü de "tarafsızlık ve eşitlik" adına her türlü siyasal bildirim kitlelere iletilmesindeki sıklıkla. Uzayı, hiç haber niteliği taşımayan bul lafla haber verne adına doldurmak, kitleleri habersiz bırakmaktan temelde farklı olmaz. Televizyonun gerçekleri saklama ve kitleleri semayenin sahibi olduğu başka iletişim araçlarının eline bırakma anlamına gelen bu uygulamaları üzerinde de durmak gerekiyor.

Televizyonun haberler dışında programlarına gelince. Bu programların nitelikleri üzerinde son zamanlarda oldukça duruldu. Ekranları dolduran, çoğu ithal mal filmlerin, dizilerin içerikleri ortaya kondu, eleştirildi. İyi de yapıldı. Ancak televizyon ekranlarını dolduran bu dizilerin bilinçli bir politikanın doğal sonucu olduğu yeterince vurgulanmadı. Televizyonun gelişiminin doğrudan doğruya dışa bağımlı olmak zorunluğuna yeterince sergilenemedi. Bu durumda, televizyonun kendi öz program yapım ve dağıtım olanakları ön görülmenden kurulduğu, geliştirildiği ve yayın saatleri artırıldığı için kaçınılmaz olarak geldiği bilinmelidir.

ELEVİZYONU"

RADYO-TELEVİZYON TOPLUMUN BELİRLİ BİR SOSYO-EKONOMİK DÜZEYİNİN OLDUKÇA GEÇ ORTAYA ÇIKMIŞ ÜRÜNLERİDİR. TOPLUMSAL GELİŞMENİN BELİRLİ BİR DÜZEYİNDE ORTAYA ÇIKARLAR VE BİR "TEKNİK" OLARAK KULLANANA HİZMET EDERLER.

TV YAYINLARINDAN YARARLANMA DURUMU

10. yılda yanıtlanması gereken bir başka soru da televizyon yayınlarından kimlerin yararlandığı sorusudur. Kurulardan bu yana televizyonculuk yalnızca yayını gerçekleştirip çekilenin kurulumu, daha sonra uzatılmalı mal programlarla yayınların sürdürülmesi sanılıyor. Türkiye'de sayısı 2 milyon kadar alıcı ile 30 milyon kişiye televizyon ulaştırıldığı ileri sürülüyor. Televizyon yayınının yapılması, mesajın boşluğa gönderilmesi, hedefe yani izleyiciye ulaşılabildiği anlamına gelemmez. Önce fiziksel koşullar engel buna. Televizyon alanına giren bölgelerde birçok köy hâlâ elektrikten yoksun. Buralarda oturanlar isteseler de televizyonu seyredermezler. Televizyon alıcılarının fiyatları da ülke emekçilerine bu yolu baştan tıkıyor.

Televizyon yayın alanı dışında kalan bölgeler, ulaşılması en zor, en az gelişmiş, başka iletişim olanakları en sınırlı, eğitime en çok gereksinim olan bölgelerdir. Buralarda tüketimi körükleyici mesajların yararlı olamayacağı televizyonu kuranlarca da biliniyor.

İzleyici ile fiziksel ilişkiyi, bağlantıyı kurmak, gerçekte izleyiciye ulaşma anlamına gelir mi? Bu da son bir soru. İzleyicinin sunulanları algılama yeteneklerinin geliştirilmesi de televizyonun toplumda bilgilendirme ve kültür sürecine tek sözcük toplumsal yaşama katılabilmesi için gerekli değil midir? Bu da son bir soru. İzleyicinin sunulanları algılama yeteneklerinin geliştirilmesi de televizyonun toplumda bilgilendirme ve kültür sürecine tek sözcük toplumsal yaşama katılabilmesi için gerekli değil midir? Bu konuda da televizyonun 10 yılda getirdiği fazla bir şey yok. Ancak bu ölçü izleyicinin potansiyel tüketici olmasına engel de-

ğildir. Önemli olan da şimdiye kadar bu değildi mi?

TELEVİZYONUN DEMOKRATİKLEŞMESİ İÇİN

Buraya kadar söylenenlerden TV'nin 10 yılının bilançosunun karanlık bir tablo çizdiği görülmekte. Ancak bu olguya bakıp, TV konusunu kitlelerin yeni bir uyuturucusu olarak ileri sürmekte yanlış. Önce, bütün olumsuz tabloya rağmen, TV, Türkiye'de bir olgu. Sonra unutulmamalı Teknik kendi başına bir yabancılaştırma aracı değildir. Tam aksine, radyo ve TV geniş kitleleri bilgilendirir, kültürel düşünmeye götürebilecek birer araç olarak sosyal ilerlemenin hizmetine verilebilir. Bu nedenle Radyo ve Televizyonun demokratikleşmesi, genel mücadeleden ayrı düşünülemez. Ancak, güncel görev Radyo ve TV alanında bu sürecin soyut bir kavram olmaktan çıkarılıp, somutlanabilmesini gerektirir.

Radyo TV konusunda demokratikleşmenin ilk adımları elbette, Anten öncesinde başlayacaktır. Anten öncesi önlemlerin ilki ise hukuki düzenlemede TRT'nin sennayeye baskından kurtarılacak bir yapıya yaklaştırılmasıdır. TRT'nin özerk olması bu uğraşta vazgeçilmeyecek bir taleptir. Özerkliğin ise yalnızca mali ve idari konular kapsayan dar bir alandan çıkarılıp yayın üretiminin içeriğinde kapsar bir yaklaşımla ele alınması gerekir. Yayın içeriğinde özerklik, Radyo ve Televizyonculuğun mesleki güvence altına alınmasıyla doğrudan ilişkilidir. Bugün için özerkliğin Anayasa değişikliği gerektirdiği ileri sürülebilir. Biçimsel olarak doğrudur. Ancak, uygulamada Anayasa bir yapıya gerek görülmeden belirli düzenlemelerle bu sorunun çözülmesi olanaklıdır. Mevcut yasalarda ve diğer yönetmeliklerde yapılacak değişik-

liklerle olumlu adımlar atılabilir. Bu tür değişikliklerde ilk ele alınması gereken temel önlemlerin başında "katılım" sorunu gelir. "Katılım"dan en genel olarak, toplu iletişimle ilgili herkesin (yapımcı, tüketici vb.) bu ürünlerin üretim, dağıtım ve tüketilme sürecine katılmaları anlaşılmalıdır. Bu anlayış, "iletişim" kavramındaki "iki yönüllüğü" temelidir. Katılımın uygulamada işlerliği kavuşturulmasının ilk gereği, iletişim kurumunda, yani TRT'de çalışanların başta yapımcı kadro olmak üzere yönetime demokratik bir işlerlik içinde katılmalarının sağlanmasıdır. Bu katılımın sağlanması için Kurum yönetim kurulunda "üreticilerin ağırlıklı olarak temsil edilmeleri" sağlanmalıdır. Ayrıca kuruma ilgili kararlarda çalışanların görüşlerinin alınmasına özen gösterilmelidir. Yönetim, program ilkelerinin saptanması, personel seçimi ve benzeri konularda görüşlerin belirlenmesi için bir "tartışma-karar" yöntemi geliştirilebilir. Program üretiminde içerik denetimi idari vesayetten büyük ölçüde kurtarılmalıdır. Bu konuda önce ekip çalışması geliştirilmesi mesleki bilgin ve oto-kontrol yollarıyla üretici ekiplerin bir birleşmesini kolektif olarak yapabileceği, hatta bu konuda, "vedet" yaratmadan yapımcıların sorumluluğunu ekran ötesinde angaje edecek kişileştirmelerin çekilmesidir. TRT, bir tüzel kişi olarak kuruma geçişini üretim yapmamalıdır.

Katılımın ikinci yönü ise, üretim aşamasında "tüketicilerin" devre dışı bırakarak tek yönlü süreci ortadan kaldırmaktır. Bunun için yönetim kurulunda emekçi sınıf ve tabakaların kendi örgüt temsilcileriyle etkili bir biçimde temsili sağlanmalıdır.

Ayrıca, program üretiminde her toplumsal katmandan halkın doğrudan katılımını sağlayacak yollar da araştırılmalıdır. TRT'nin sağlayacağı maddi olanaklarla değişik yörelerde bu tür katılım sağlanabilir. Ayrıca izleyici kitlelerinin programlara ilişkin tepkilerini belirlemeye çalışmak ve bu tepkilerin açığa vurulmasını teşvik etmekte düşünülmesi gereken bir yöntemdir.

TRT'nin demokratikleşmesinin önemli bir başka yönü de "katılım"ın somut anlam taşımamasının ön şartı da, yayınlarda çoğulculuğun sağlanması olmalıdır. İnsan bütünlüğüne saldırıcı, ırkçı, din aygınlığı körükleyici görüşler dışında her türlü düşünce ve görüşün ekranlarda yer bulabilmesi sağlanmalıdır.

SINIRLI ÇERÇEVE AŞILMALI

TRT'nin ve özel olarak televizyonun geleceğine ilişkin düzenlemeler içerisinde kurum içinde sosyal ve teknolojik araştırma birimlerinin oluşturulması ve etkili bir biçimde çalıştırılması, bulguların açıklanması da önemli yer tutmalıdır.

Bugüne kadar TRT üzerindeki tartışmalar daha çok kuruma ilişkin yönetim sorunları ve yayıncılık konularıyla sınırlı kalmış, anten sonrası sorunlar büyük ölçüde ihmal edilmiştir. Kitleleri iletişim sürecine doayısıyla toplumsal etkinliklere katılabilmenin koşullarından birisi de anten sonrası önlemlerdir. Anten sonrası önlemler arasında başta, yoksul halkın, alıcıya ulaşılabilmesinin önlemlerinin de alınması gerekir. Bu konuda, özel vergilendirme, TRT aracılığıyla kredi temini, alıcı fiyatlarının kontrolü, ülke koşullarına uygun alıcı tipleri geliştirme ve dağıtma konularında alınacak önlemler arasındadır.

Sonuç olarak, Türkiye'de Televizyonun on yılına, ne yayın alanının genişletme çabaları ne de yayın saatlerinin artırılması, geniş halk kitlelerine dönük bir Televizyon yayıncılığının nitel ve nicel gelişimini sağlamıştır. Bu koşullar altında önümüzdeki dönemde TRT sorunun bir toplumsal olgu olarak ele alınışı yalnızca TRT'nin yönetim sorunları ile hapsedilmeli, geniş kitlelerin kültür ve diğer toplumsal etkinliklere geçişini sağlayacak bir süreç için mücadeleyi içermelidir.

DEMOKRATİK GÜÇLER VE YENİ HÜKÜMET

● Mehmet AKÖZER

Yeni hükümetin kuruluşundan beri işçi sınıfının ve demokratik güçlerin bu hükümete ve hükümetin asıl sabbi CHP'ye karşı izleyeceği politika, geniş bir çevre içinde değerlendirilme konusu olmaktadır. Bu konuda çeşitli görüşler ve yorumlar ileri sürülmektedir. Söz konusu görüş ve yorumların önemli bir bölümü, işçi sınıfı hareketinin politikası üzerinde bulantıklık yaratabilecek, bu politika'yı ilericî kamuoyunun ve geniş kitlelerin gözünden düşürmeye yönelik olduğu izlenimini veren bir nitelik taşımaktadır. Bu durumda işçi sınıfının ve demokratik güçlerin yeni hükümet karşısında durumları üzerinde bir kez daha durmakta yarar vardır.

Yeni hükümet, CHP yönetiminin son yıllarda gösterdiği uzun süreli bir politik kanarsızlık ve yalpalamalar dizisinin sonucunda kurulmuştur. Burjuva basını tarafından CHP yönetiminin kişisel yetensizlikleriyle açıklanmaya çalışılan bu yalpalamaların temelinde, Türkiye'de sosyal demokrat akımın, toplumsal desteğini elde etmeye çalıştığı tabanın iki karışık unsuru arasında bir dengeli koruma çabası yatmaktadır. Ülkemizde sosyal demokrasi, hem demokratik toplumsal muhalefetin bir bölümünün ilericî, demokratik taleplerinin kendisinde temsil edilmesini sağlamaya, hem de büyük burjuvazinin bazı durumlarda, demokratik hareketin gelişip güçlenmesini "reformlar" ve "tavizler" yoluyla denetim altına alma özelemlerinin desteğini elde etmeye çalışmaktadır.

CHP yönetimi, sınıf mücadelesinin sürekliliği olarak değişen koşullarına kendisini uydurmaya çalışarak, iki karışık unsuru da son derece hareketli olan tabanında bir dengeli koruyabilmek için, politikasını sürekliliği gözden geçirmek ve ayarlamak zorunda kalmıştır. CHP yönetiminin, bu tür sürekliliği ayarlamaların yanı sıra, bir yandan tekelci büyük sermaye çevrelerine doğrudan bağlantılarını geliştirmeye, diğer yandan da demokratik toplumsal muhalefeti reformist bir çizgiye çekmeye yönelik girişimleri de, ona tek başına iktidar yolunu açmaya yetmemiştir. 5 Haziran ve 11 Aralık seçimleri bu gerçekçi sayısal olarak da ortaya çıkarmıştır.

"SOSYAL DEMOKRAT PARTİLER FAŞİZMİN DEVLET AYGINTINDAKİ AJANLARINA KARŞI 'GENEL DEYİMLERLE' GÜRÜLTÜ KOPARDIKLARI ZAMAN YAPILMASI GEREKEN İŞ, TEK TEK HER YÖREDE FAŞİSTLERİN ORADAKİ BELİRLİ SÖZCÜLERİNİ AÇIĞA ÇIKARMAK VE SOSYAL DEMOKRAT İŞÇİLERLE BİRLİKTE, BUNLARIN HÜKÜMET GÖREVLERİNDEN TEMİZLENMESİNİ TALEP ETMEKTİR."

(GEORGI DİMITROV)

YENİ HÜKÜMET, SOSYAL DEMOKRASİNİN BURJUVAZİYLE UZLAŞMA HÜKÜMETİDİR

Oyleyse CHP bugün hükümeti nasıl kurabilmiştir? Soru şöyle yanıtlanabilir: CHP, bugün, emekçi halk kitlelerinin Milliyetçi Cephe'ye karşı muhalefetinin ulaştığı boyutlarla, tekelci büyük sermayenin ekonomik, toplumsal ve politik çözümsüzlüklerinin yanyana gelmesinin oluşturduğu başabaş bir dengelinin iki yanı arasından muhalefetten iktidara yükseltilmiştir. Bugünkü hükümet, hem demokratik toplumsal muhalefetin, Milliyetçi Cephe'nin iktidardan düşürülmesi ve daha demokratik bir iktidardan oluşup işbaşına getirilmesi taleplerine dayanmaya çalışarak; hem de tekelci sermayenin ekonomik ve toplumsal bunahın hafifletilmesi, bunahın faturasının işçi ve emekçi kitlelerin hesabına çıkarılması yönündeki istemlerine güvence vererek kurulmuştur.

Ancak bu noktada önemli bir çözümlene hatasından kaçınmak gerekir. CHP, bugünkü hükümeti kurarken, emekçi halkın Milliyetçi Cephe'ye karşı yükselen taleplerine ciddi ve kararlı olarak sahip çıkmış değildir. Tam tersine bu talepleri, büyük burjuvaziye verdiği ve vermeye hazırlandığı ödünleri kamufla etmek için kullanmaya çalışmıştır. CHP yönetiminin, son yıllardaki bütün yalpalamaları ve emekçi kitlelerle büyük sermaye arasında bir denge kurma çabaları, gerçekte sadece, onu sürekliliği olarak büyük sermayeye daha çok yaklaştırma sonucunu vermiştir. Görünüşte sağlı solu

olan bu yalpalamalar, büyük burjuvazi tarafından CHP üzerindeki denetimini güçlendirmek için kullanılmıştır. Son yıllar, CHP yönetiminin sürekliliği olarak sağa kayma yılları olmuştur.

CHP yönetiminin büyük burjuvaziye işbirliğinin gelişmesi süreci, 5 Haziran seçimlerinden sonra daha da hızlanmıştır. CHP, yeni hükümeti kurarken de, emekçi kitlelerin adil taleplerinden ödünler vererek tekelci sermayeye uzlaşma ve işbirliğini sıkılaştırması hesaplanmıştır. Dolayısıyla yeni hükümetin en kısa sözcüklerle yapılabilecek tanımını, "sosyal demokrasinin büyük burjuvaziyle uzlaşma hükümeti"dir.

Büyük burjuvazi, yeni hükümetin dayandığı "hasas denge"den ve kaçınılmaz olarak bir yöne doğru ağırlık vermesi zorunluluğundan yararlanarak, bugünkü koşullarda CHP yönetiminin her zamankinden daha büyük bir kolaylıkla denetim altına alınabileceğini, kendisiyle daha bağlayıcı bir işbirliğine mahkum edilebileceğini hesaplamaktadır. Büyük burjuvazi, bu hesaplara dayanarak, faşizme tırmanma politikasıyla kendisinin ivedi sorunlarına çözüm getiremediği ortaya çıkan Milliyetçi Cephe iktidarının sayın, CHP'nin hükümeti kurmasını sağlamak için geniş olanaklarını seferber etmiştir.

HÜKÜMET, EMEKÇİ HALKIN ACIL TALEPLERİ KARŞISINDA SORUMLULUKTAN AKLANAMAZ

Fakat, CHP yönetiminin tercihleriyle büyük burjuvazinin hesapları, madalyo-

run sadece bir yüzüdür. Bugünkü hükümetin kurulması CHP yönetiminin emekçi halk kitleleri karşısındaki sorumluluklarını bir el çabukluğuyla ortadan kaldıramamış değildir. CHP, iktidara gelişinin biçimi ne olursa olsun, iktidara gelirken demokratik toplumsal muhalefetin acil taleplerine dayanmaya çalışmıştır ve bu taleplere şu ya da bu biçimde bir karşılık vermek zorundadır. Milliyetçi Cepheyi tümüyle temizle çarpık faşist güçlerin üç yıllık sürekli mevzi kazanma sürecini ve bu sürecin sonuçlarını unutmamak, işçi ve emekçiliklerin "Milliyetçi Cephe'nin iktidardan düşürülmesi" hedefine bağladıkları ve bugün kaçınlmaz olarak gündeme gelmiş olan taleplerinin üzerine bir singer çekmek, Milliyetçi Cephe'nin iktidardan düşürülmesine dayanarak kurulan yeni hükümeti halkın bu talepleri karşısındaki sorumluluğundan kurtarmak, ne CHP'nin, ne de, hangi amaçla olursa olsun hükümeti onun kurmasını desteklemiş olan çevrelerin elinde değildir.

Milliyetçi Cephe partilerinin, iktidardan düşürülmesini ve yeni hükümetin kuruluşunu, sadece "emperyalizmin ve büyük sermayenin" bir tezgahı olarak görülmeye getirme çabaları, somut nedenlere dayanmaktadır. Milliyetçi Cephe partileri, böylece, emekçi halkın bugünkü hükümete yönelik olan ekonomik, demokratik taleplerinin yönünü değiştirmek ve kitleleri aldatarak onları bu hükümetle karşı kendi peşlerine takmak çabasındalardır. Gerici, faşist partiler, emekçi halkın emperyalizme ve tekelci sermayeye karşı tepkilerini yeni hükümetin üzerine çekerek, çalışan yığınların, bu hükümete yönelik, MC iktidarı döneminin hesabının sorulmasını ve faşist yuvarlanın dağıtılmasını öngören taleplerini durdurmaya, faşist tehlike karşısında onları hareketsiz hale getirmeye hesaplanmaktadır.

Ote yandan, yeni hükümetin Milliyetçi Cephe partileri tarafından kitlelerin gözünde büyük sennayeye özdeşleştirilmesi, hükümetin emekçi halkın çıkarlarına ters düşecek girişimlerinin meşurlaştırılmasına, hükümetin uzlaşmacı politikalarının haklı gösterilmesine, çalışan yığınların emperyalizme ve büyük sermayeye karşı taleplerinden caydırılmasına hizmet edecektir.

MÜCADELE HİÇ BİR BAHANEYLE BELİRSİZ BİR GELECEĞE ERTELENEMEZ

İşçi sınıfının ve demokratik güçlerin bugünkü hükümete karşı tavırları ise bununla farkedilir. İşçi sınıfı ve demokratik güçler, bu hükümeti emekçi halkın acil anti-faşist, ekonomik ve demokratik talepleri karşısındaki sorumluluklarından temizleme girişimlerine kesinlikle karşı çıkacaklardır. İşçi sınıfı ve demokratik güçler, sadece büyük sermayenin yeni hükümet ve CHP üzerindeki hesaplarını açığa çıkarmakla kalmayacaklardır. Bir yandan bu görevi sürdürürken, diğer yandan MC partilerinin kurmayaya çalıştığı, çalışan yığınların anti-faşist taleplerinin doğrultusunu bugünkü hükümetin üzerinden uzaklaştırma tuzağına da bozacaklardır. Tam tersine işçi sınıfı hareketi, yeni hükümetin ve CHP'nin, emekçi kitleler karşısındaki sorumluluktan kurtulma, demokratik toplu-

Demokrasi güçleri, iktidardan titiz denetçileridir

sal muhalefetin taleplerini geçiltirmek için bahaneler yaratma girişimlerine hiç bir gerekçeyle izin vermeye niyetli değildir.

Örneğin göçler çevreler, emekçi halkın güncel talepleri için genel demokratik mücadelelerin zorunluluğunu reddeden anlayışları sürdürerek, bugünkü hükümeti emekçi kitlelere karşı taşıdığı sorumluluktan arındırma girişimlerine ortak olmaktadır. Bu çevreler, büyük sermayenin yeni hükümet üzerindeki denetimini gerçekleştirecek, devrimci mücadelenin geliştirilmesi için tüm umutlarını, bugünkü hükümetin emekçi halkın taleplerini gerçekleştirilmesine bağlamaktadırlar. Keskin devrimci bir terminolojinin arkasına gizlenerek, bu talepler için mücadelenin belirsiz bir geleceğe ertelenmesine bahane uydunmaya çalışmaktadırlar. Bu çevrelerin sözcüsü yayın organları, yeni hükümetin kurulmasına başlayan dönem, MC dönemi-ne göre *tek farklı özelliği* olarak, sosyal demokrasinin yayıldığı sahte umutların *teknik* olduğunu belirtmektedirler. "Ecevit hikli-

yetçil Cephe partilerinin, emekçi kitlelerin ekonomik ve demokratik istemleri için mücadelelerini boşuna göstermeyi ve onları umutsuzluğa sürüklemeyi amaçlayan sahte "muhalefet"nin de kesinlikle karşısında olacaktırlar. İşçi sınıfı hareketi, bir yandan, emekçi halkın Milliyetçi Cephe'ye karşı taleplerine dayanmaya çalışarak bugünkü iktidar yolunu açmış olan yeni hükümet ve CHP'nin emekçi halka karşı yükümlülüklerinin yerine getirilmesi için mücadele edecek; diğer yandan faşist güçlerin hükümetin büyük burjuvaziyeye işbirliği girişimlerini yaratanına çabalarının önüne çıkacaktır.

EN KOLAY YOLDAN DEĞİL, HEDEFE GÖTÜREN YOLDAN GİDİLECEKTİR

İşçi sınıfı hareketinin sosyal demokrat hükümetlere ya da sosyal demokrat partilerin burjuva partileriyle kurdukları koalisyona hükümetlerine karşı tutumu.

Rehavet değil, mücadele dönemi

meti... MC döneminin taşıdığı özelliklerden farklı olanlar olan, yeni unsurlar içeren bir dönem olacaktır. Birçok yönleriyle devrimlere yeni görevler yükleyen ve sadece bu anlamda "yeni" bir dönem... Halkın önüne sürülen bir sahte umut, bir halkın iktidarı alma iddiası, şimdiki bizzat kendisi tarafından reddedilecektir. Devrimci düşen, halkın iktidarının ancak kendi güçlü kollarıyla kurulacağına tekrar tekrar ortaya konulması ve bunun gereklerinin yerine getirilmesi doğrultusunda tavizsiz mücadelelerin sürdürülmesidir." (Devrimci Yol, S. 13, 15 Ocak 1978)

İşçi sınıfı ve demokratik güçler, elbette, sosyal demokrasinin büyük burjuvaziyeye uzlaşma, onunla elele vererek emekçi halkın ekonomik ve demokratik haklarını getirmeye girişimlerinin kesinlikle karşısına çıkacaktır. Bu girişimleri her fırsata açığa çıkarmaktan, uzlaşmacılığı her görüldüğü yerde kitlelerin gözünde mahkum etmekten geri durmayacaklardır. Emekçi halk yığınlarına, faşist güçler üzerindeki kesin zaferin, emperyalizmin ve büyük sermayenin baskı ve sömürüsünden gerçek ve nihai kurtuluşun yolunu göstermeye devam edeceklerdir. Sosyal demokrat bir iktidarı, iflasını kaçınılmaz olarak hızlandıracak sahte umutların yerine, gerçek sınıf mücadelesi bilincinden geçmesi, bu bilincin kökleşip güçlenmesi için her zamankinden daha ısrarlı bir mücadeleyi sürdürmenin gündür. Bugünkü hükümetin gerçek muhalefeti, işçi sınıfı ve emekçi kitlelerdir.

Buna karşılık, işçi sınıfının ve demokratik güçlerin bugünkü hükümete karşı muhalefetleri, hükümetin emekçi halkın acil talepleri karşısındaki güçsüzlüklerini sergileyerek bu taleplerin gerçekleştirilmesini önüne mücadeleyi, yanlış umutları başına çıkarttığı zamana kadar ertelemeyi istemeyecektir. İşçi sınıfı hareketi ve demokratik güçler, Milli-

40 yılı aşkın mücadele boyunca yeterli açıklıkta ve kesinlikle ortaya çıkmıştır. İşçi sınıfı hareketi bu tür hükümetler karşısında hiç bir kuşkuyla yer bırakmayan bir "muhalefet" konumundadır. İşçi sınıfı hareketinin bu tür hükümetlerin payandası olması söz konusu edilemez. Öte yandan, sosyal demokrat bir hükümetin varlığı, her zaman, sosyal demokrat partilerin yöneticilerinin, demokratik güçlerin iş ve eylem birliğine, "birleşik cephe" fikrine en büyük direnç karşı koymaları için bir gerekçe yapılmıştır. Çünkü iktidardaki sosyal demokrat partiler, her zaman, burjuvaziyeye, emekçi kitlelerin huzursuzluğunu denetim altına almayı ve onları bilimsel sosyalizmin etkisi altına düşmekten korumayı en iyi yolların başkalarını bulmuşlardır.

Bununla birlikte işçi sınıfı hareketi, "en kolay yolu seçerek kendisini sosyal demokrat hükümetleri teşhir eden bir propaganda ile sınırlama" görüşüne de razı gelmemiş, bu görüşü reddetmiştir. (Georg Dimitrov, "Komünist Enternasyonal'in Yedinci Dünya Kongresine Rapor", Ağustos 1935, For Unity of the Working Class Against Fascism, s. 48-49) Aynı şekilde, "sosyal demokratların her kısmı talebine iki kat daha radikal olan kendi talepleriyle karşı çıkmamasına" da karşı çıkmıştır (aynı yapıt, s.51). Bunun yerine, günün koşullarını dayattığı ve geniş emekçi kitlelerin sahip çıktığı acil anti faşist, demokratik talepler uğruna sosyal demokrat güçlerin ve emekçilerin de ortak mücadeleye çağrılanından yana olmuştur.

Hiç kuşkusuz burada, işçi sınıfı hareketinin talepleri konusunda bir semptomizm düşmek gerekir. Bu taleplerin sınırını ve düzeyini, sosyal demokrat partilerin ya da hükümetlerin taleplerine göre sınırlanması söz konusu olamaz. İşçi sınıfı hareketinin, bir adun bile geri-

PENCERE

Üç Tuzak...

CUMHURİYET = 24 OCAK 1978

Türkiye MC yönetiminde karanlık üç yıl geçirdi. Tam anlamında yazlaşmayı ve konuşmayı içeren üç yıl. MC ortaklığı çözülünce kurulan Ecevit Hükümeti, ağlan önceden ölümlü üç tuzakla karşı karşıya kaldı...

• Tuzaklardan birincisi güvenlik konusundadır. Yaygınlığı çarpıcı bir görünüm alan terör eylemlerinin kaynağı nerededir? Eylemlerin dallan, budaklan, kökleri ilginç odaklara uzanmaktadır. Ecevit Hükümeti köklere inen devletle yuvalanmış güçlerle karşı karşıyalecektir.

Bugünkü devlet bürokrasisi, terörizme karşı yürütülecek önlemleri, sola karşı eylem niteliğine dönüştürebilecek yapıdadır. Çünkü güvensizliği yaratan faşistler, güvenciliği sağlamakla görevli devlet örgütlerinin köşebaşlarına yerleşmişlerdir.

Ecevit Hükümeti, terörle savaşın sola karşı savaşın niteliğine dönüştürmek isteyenlere karşı dikkatli olmalıdır.

• MC Hükümetinden kalan ağır miras, iflas sürüklenmiş ekonomidir. Ecevit Hükümeti, yabancı kaynaklardan ivedi borç bulmak zorundadır. Bu konuda en yakın kaynak ünlü IMF'dir. Ancak IMF'nin koşullarına evet demek ne sağlayacaktır? Bu soruya kısaca şu yanıt verilebilir:

— Türkiye'nin yeniden borçlanmasını sağlayacaktır. Yeniden borçlanma, gününü kurtarmaktan başka işe yaramaz. IMF'nin borç vermek için öngördüğü koşullar, mazlum ülkeler hesabına korkunç birer tuzaktır. Bu koşulları uygulayan hükümetler halk yığınlarını karşısına almakta, ama ekonomide gerçek sağlığı doğru bir adımla almakta yoksun kalmaktadırlar. Emperyalizmin ağında yaşayan ülkeler, ancak bozuk ekonomik düzeni değiştirerek kurtulabilirler. Türkiye IMF'nin işaretiyle açılacak yeni kredileri kısa bir sürede yedikten sonra kısa dönemde yeniden çıpımaya başlayacaktır. Üstelik halk yığınlarının yoğun muhalefeti, demokratik sol partinin oluşturduğu hükümetin karşısına yiğilecektir.

Çoğu mazlum ülkede yaşanan bu olay, kökü dışarda sermaye düzeninin en büyük tuzaklarından birini oluşturmaktadır. Ecevit Hükümeti bu tuzaga dikkat etmelidir.

• Dış politikada Ecevit Hükümetini bekleyen tuzak da ilginçtir. Türkiye Amerikan silah ambargosu altındadır. Bürokrat kesimi götürecek daha etkin bir çinde kapayan önyargıya göre, ambargoyu kaldırarak dış politika önlemleri bir gün bile yitirilmeden alınmalıdır. ABD'nin ambargoyu baskı silahı olarak kullanma politikası böylece meyvelerini vermiştir. Yaygın yargıya bakılırsa, ambargonun kalkması için gerekli adımlar Kubra ta alınmalıdır.

Peki, bu adımlarla nereye doğru yürünecektir? MC döneminde Washington ve Ankara Hükümetleri arasında bir Ortak Savunma Anlaşması onaylandı. Anlaşmaya göre Türkiye yılda 250 milyon dolar karşılığında Amerika'ya üsler verecektir. Yani yurt toprakları para karşılığında ABD'ye kılınacaktır. Kubra'ta Ankara'nın vereceği ödünler Amerika'da olumlu karşılansın, Ortak Savunma Anlaşmasını Kongre onaylasa; MC döneminde kapatıldığı söylenen Amerikan üsleri Ecevit döneminde mi açılacaktır?

Yeni hükümet bu tuzaga düşmemek için gerekli önlemleri şimdiden düşünmelidir.

Üç tuzak, kökü dışarda sermaye egemenliğinde oluşturulmuş, Ecevit Hükümeti için programlanmış görünümüdür. Bu tuzaklardan sıyrılabilmek ustalık ister. Dünyanın ve Türkiye'nin yeni koşullar içinde Ecevit'in bu üstalığı göstermesi olasıdır.

İbrahim Selim

sinde kılınmasına razı olamayacağı talepleri vardır ve her zaman olacaktır. Sosyal demokrasinin, işçi sınıfı hareketinin taleplerini geri bir çizgiye çekme ve içlerinden boşaltma girişimlerine karşı sessiz kalınması mümkün değildir. Sosyal demokrasinin her somut talebinin karşısında işçi sınıfı hareketinin konumunun "kaç kat" llerde olacağı, somut koşullar ve görevler belirleyecektir. Yapılması gereken, bu somut koşulların ve görevlerin doğru olarak çözümlenmesi ve en geniş güçleri ortak düşmanın karşısında birleştirebilecek hedeflerin saptanabilmesidir.

Türkiye'de bugünkü hükümetin kurulması, işçi sınıfının ve tüm tutarlı demokratik güçlerin önüne yeni ve karmaşık görevler çıkmıştır. İşçi sınıfı hareketi, Milliyetçi Cephe döneminin hesabının sorulması ve faşist güçlerin yuvalandık-

lan mevzilerden sökülüp atılması, faşizmin tınnanışına bir son verilmesi için acil ve kararlı önlemlerin alınmasını talep etmektedir. Bu doğrultuda her türlü sapmanın karşısına hiç çekilmeyecek şekilde geniş kitlelerin eblirliğiyle sandığı taleplerin etrafında işçi sınıfı demokratik güçlerin dayanışmasını en geniş şekilde alacaktır.

"Faşist tiranlığı durdurulabilir, içte ve dışta gerici miraskıları geriltilip yenilebilir için gerekli desteğin yalnız ve yalnız işçi ve emekçi kitlelerde, onların örgütlü mücadelesinde olduğuna görünene politikamızın zararlarını en aza indirebilmek, olumlu adımları güçlendirmek, yalnız ve yetersiz bir politika sonucunda faşizmin güç kazanmasını engellemek için eldeki bütün olanakları kullanmak zorunludur." (TIP Merkez Yönetim Kurulu Bildirisi, 14-15 Ocak 1978)

"ÇAĞDAŞ BİR ANTİSOVYETİZM"

CHP YÖNETİMİNİN, GERİCİ BURJUVA PARTİLERİNİN "MİLLİYETÇİLİK" VE BENZERİ SLOGANLARINI, BAŞINA BİR "ÇAĞDAŞ" EKLEYEREK KENDİSİNE MAL ETME GELENEĞİ, ŞİMDİ AKLA YENİ BİR "ÇAĞDAŞLIK" İDDİASI OLANAĞINI GETİRMEKTEDİR. CHP YÖNETİMİ "ÇAĞDAŞ" BİR ANTİSOVYETİZMİ BENİMSEDİĞİNİ İLAN EDECEKTİR?

Yeni hükümetin Başbakanı Ecevit, önceki haftanın sonunda, ABD Dışişleri Bakanı Vance ile yaptığı görüşmeler dolayısıyla, Türk - Amerikan ilişkileri üzerindeki görüşlerini açıkladı. Ecevit'in açıklamaları yeni hükümetin Türkiye-ABD ilişkilerine bakış açısını, Türkiye'nin dış politikasının geleneksel antisovyet doğrultusunu devam ettirdiği görüşünün kantlarını içeriyor. Ancak bu antikomünist ve antisovyet doğrultu, Ecevit'in açıklamalarında, geçmiştekinden daha değişik ve daha örtülü bir terminolojiyle dile getiriliyor.

YENİ YAKLAŞIM MI?

Ecevit'in Vance ile yaptığı görüşmelerde izlediği yöntem, basında, Türk-

Amerikan ilişkilerinin dünyadaki genel durum ve bu durumdaki değişiklikler açısından açıklanması olarak nitelendi. Ecevit de, önceki Cumartesi günü yaptığı basın toplantısında, ikili ilişkilerin bugünkü uluslararası ilişkiler açısından ele alındığını birkaç kez belirtmek gereğini duydu. Vance'ın Türkiye'den ayrılmasından sonra, ABD Dışişleri Bakanlığı'nın, yeni hükümetin bu değişik yaklaşımını dinledikten sonra derhal karar verebileceğini bulamadığı, bu değişikliği değerlendirmek için zaman istediği öne sürüldü. Hatta, Türkiye'deki hükümetin ikili ilişkilerde yeni bir yaklaşımı benimsemiş olması nedeniyle, gelecekte konunun bir Türk-Amerikan zirvesinde ele alınması ihtiyacının duyulabileceği ima edildi.

Başbakan Ecevit'in, Türk-Amerikan ilişkilerini uluslararası genel durum açısından ortaya koyarken nasıl bir değişiklik yaklaşımında bulunduğunu deşmekte yarar vardır. Ecevit'in basın toplantısı, bu konuda yeterli bir açıklık getirmemiştir. Ancak, Başbakan'a çok yakın olduğu bilinen bazı yazarların, bu konuda Ecevit'in ağzından konuşurcasına verdikleri ipuçları, yeni hükümetin yaklaşımı konusunda bir sonuca ulaşmak olanağını veriyor.

TERCÜME...

Milliyet Başyazarı Abd İpekçi'nin,

Ecevit'in basın toplantısı metninin gazetesinde yer aldığı gün, basın toplantısını daha açık bir dille tercüme eden bir yazı yayınlandı. İpekçi'ye göre Ecevit, Türk-Amerikan ilişkilerinin düzeltilmesi zorunluluğunu Vance'a şöyle açıklamıştır: Türkiye'nin öteki komşularının bazı silahlanmasında, örneğin Yunanistan ile Türkiye arasındaki dengenin bozulması, Türkiye için bugün, "Sovyet tehlikesi" ne göre çok daha büyük bir önem kazanmıştır. Türkiye'nin "Sovyet tehlikesi" dışında güvenlik sorunlarının çözümü, ekonomik güçlüklerinin giderilmesini gerektirmektedir. ABD'nin bunun için yapacağı ya da yapması gereken şeyler vardır.

Bu yaklaşımı, Türkiye'nin güvenlik sorunlarını çözebilecek için dış politik ve askeri ilişkilerin yönünün değiştirilebileceğinin düşünüldüğü biçiminde yorumlamak mümkün değildir. Ecevit'in kendisi, böyle bir değişikliğin düşünülmemesi olasılığını, Türkiye'nin NATO'dan çıkmak gibi bir niyeti olmadığını belirterek, kesinlikle konu dışı bırakmıştır. Tam tersine Ecevit, NATO'yu, Türkiye-ABD ilişkilerindeki pürüzlerin üzerine yükselterek, dünya barışına katkıda bulunun bir kuruluş olarak göstermiştir. Başbakan, sadece, "Türkiye'nin NATO'ya katısının ekonomik olanaklarla s-

nırılı olduğunu" belirterek, bu ekonomik imkanların artırılması için talepte bulunmuştur.

İNCE ANTİSOVYETİZİM

Ecevit'in açıklaması ve Ecevit'in ağzından lense edilen yorumlar, Türk dış politikasının "Sovyet tehlikesi" efsanesinden vazgeçtiği anlamına kesinlikle gelmemektedir. Tam tersine yeni hükümet, Türk-Yunan ilişkilerindeki gerginliğin ve ABD silah ambargosunun, Türkiye'nin "Sovyet tehlikesi" karşısındaki "bazırıklılığı" azalttığına kanıtlanarak, ABD tutumunun değişmesini sağlamaya çalışıyor gözükmektedir. Ancak bunu, "Türkiye'nin huzursuzluğu, Sovyet tehlikesinden çok, öteki komşularının durumu ile ilgilidir" gibi cümlelerle terânden söyleyerek, barıştan yana bir görünüme bürünme çabası içinde yapmaktadır. Bu, geçmişteki İktidarıların geleneksel antisovyet politikasının, günün koşullarına uyduğunu düşünülmesi "ince" ve "kibar" bir üslup içinde dile getirilmesinden başka birşey değildir.

CHP yönetiminin, gerici burjuva partilerinin "milliyetçilik" ve benzeri sloganlarını, başına bir "çağdaş" eki ekleyerek kendisine mal etme geleneği, şimdi aklı yeni bir "çağdaşlık" iddiası olanağını getirmektedir. CHP yönetimi, "çağdaş bir antisovyetizmi" benimseydiğini mi ilan edecektir? Şurası akıldan çıkarılmamalıdır ki, antisovyetizmin hiçbir biçimli "çağdaş" olmayı başaramayacak, günümüzün ve ileride doğru yürüyen dünyanın gerisinde sürüklenmek zorunda kalacaktır.

Amerikan emperyalizmi Güney Amerika'da yeni oyunlar tezgahlıyor

AMERİKAN EMPERYALİZMİNİN GÜNEY AMERİKA'DAKİ ETKİNLİĞİ VE BİRÇOK ÖLKEYİ PİYON OLARAK KULLANABİLME BAŞARISI DOŞONÖLDÜĞÜNDE, DURUM KARANLIK GÖZKEBİLİR. ANCAK, ÖZELLİKLE SON ZAMANLARDA EMPERYALİZMİN KİTADA GÖÇLÜ DAYANAK NOKTALARI BULMAYA VE MEVCUTLARINI PEKİŞTİRMENE ÇALIŞMASI, ANTI FAŞİST VE ANTI EMPERYALİST HAREKETTİN GİDEREK GÖÇLENDİĞİNİN BİR KANITIDIR.

Geçtiğimiz yılın Kasım ayı başında Amerikan Silahlı Kuvvetlerinin 12. Konferansı Nikaragua'da toplandı. Görüşülen konular ve kararlar resmen açıklanmasa da gelişmeleri izleyerek Amerikan emperyalizminin G.Amerika'da tezgahlamaya çalıştığı oyunların açığa çıkartmak mümkün.

ÖLKERİN DÖKÖMÜ

G.Amerika'daki ülkeler yönetildikleri rejim açısından ikiye ayrılabilir: Bir yanda, G. Amerika ülkelerine karşı her türden dış müdahaleye karşı duran ve bu ülkelerin bağımsızlığından yana olan Peru, Ekvator, Panama ve Venezuela, diğer tarafta en gerici diktatörüklerin İktidardaki oldukları Brezilya, Şili, Uruguay ve Paraguay. Bu çerçevede Arjantin'in konumu apayrı: 1973 yılında Amerika ile karşılıklı yardımaşma anlaşması imzalayan Arjantin, 1975'e gelince, ekonomi düzenlenip "ayısı partiler ülkeyi yönetebilecek duruma gelince" ülke içinde demokrasinin yeniden dönüşün sağlanabileceğinin açıklıyor. Günümüzde ise gerçek bir demokrasi olmasa da ülke içinde faşist güçlerin faaliyetleri durdurulmuş ve Arjantin kuta içinde hüküm süren faşist diktatörüklerle karşı tavrı ayrı duruma gelmiştir.

PIYON: ŞİLİ CUNTASI

Oylar böyle bir gelişme gösterirken Amerikan emperyalizmi Kite üzerinde

amaçlarını çeşitli yollardan gerçekleştirilmeye çalışmaktadır. Amerika açısından gündemde olan, Latin Amerika silahlı kuvvetlerini büttünüyle kendi güdümüne sokmaktır. Bu nasıl gerçekleştirilecektir? Amerika bunun için görüntüde de olsa, oysa dolaysız olarak karışmak yerine G. Amerika'daki gerici İktidarılar arasında kendi açısından en güvenilir olanı aracılığıyla bunu sağlamak istemektedir. Amaç aynı olmakla birlikte bırdandan Carter yönetiminin bir yandan da Pentagonun buna ulaşmak için geliştirdiği yöntemler farklıdır. Bilindiği gibi Pentagon Amerikan emperyalizminin ve Amerikan burjuvazisinin en gerici kanadını oluşturmaktadır.

Geçmişte Şili'deki ileric hükümete karşı gerçekleştirilen Pentagon güdümlü darbeye ve bu darbeyi gerçekleştirdikten sonra 1973 Eylül'ünden beri ülkenin yönetiminde olan faşist Pinochet Cuntası'nın Amerikan emperyalizmiyle uyum içinde hareket ediş, Pentagonun bu genel amacı gerçekleştirmede kullandığı piyonun Şili olduğunu açıkça göstermektedir. Aslında faşist Cuntanın genellerinin son zamanlarda yaptıkları açıklamalar Pentagonun görüşleriyle çarışmaktadır. Gerek toprak açısından, gerekse politik açıdan Arjantin - Şili arasında çıkan tartışmalarda faşist Cuntanın "seferberlik durumunda yarım milyon insanın silah altına alınabileceği" "Pasifğin dörtte birinin doğal olarak Şili'nin etki alanına girdiği" yolundaki sadırgan demecleri ve ülke içinde sür-

dürdüğü baskı politikası Cuntanın Pentagon açısından güvenilir bir dost olduğuna açıkça ortaya koymaktadır.

CARTER YÖNETİMİ VE BREZİLYA

Carter yönetiminin yöntemi ise farklıdır. Başkanlık seçimlerinden sonra yeni yönetim, Brezilya'ya karşı tavır alıp Kitauun "kontrolünün" Venezuela ve Meksika tarafından sağlanması yolunda eğilim belirtince Kitada yeni gelişmeler bekleniyordu. Fakat gelişmeler Brezilya'nın bu konuda yeniden Amerika'nın gözdesi durumuna geldiğini gösterdi. Aslında Carter yönetimi bu konuda kendi açısından politik davranmaktadır. Ya'nın zaman önce Brezilya'da göstermelik de olsa yapılan seçimler sıvası altında bu ülkeye dünya kamuoyunda tecrit edilmiş durumdaki Şili'ye göre daha avantajlı bir konum kazandırmaktadır.

Ekonomik açıdan ise, Brezilya ekonomisi Amerikan emperyalizminin güdümünde olmakla birlikte belli bir ekonomik gelişmeyi göstermesi yüzünden bu açıdan da diğer ülkelere ve özellikle Şili'ye göre daha tercih edilir bir duruma-

dır. Bunlardan dolayı Brezilya Carter yönetiminin G. Amerika'daki sadık başlağı olmaktadır.

MADALYONUN AYDINLIK YOZU

Yöntemlerin farklı olup amacın aynı olduğunu Brezilya Havaçılık Bakanının Şili'ye ziyaretinden sonra "dostluk bağlarının güçlendiği ve işbirliğinin sağlanlağı" yolundaki açıklama açıkça göstermektedir.

G. Amerika ileric güçleri açısından manzara karanlık gözükmektedir. Fakat olaylar gerektiği gibi değerlendirildiğinde, bu konferansla beraber emperyalizm ve G. Amerika'daki işbirlikçilerin ortaklaşa düzenledikleri bir takım girişimlerin aşında gerici ve faşist İktidarılar karşı gelişmekte ve günden güne güçlenmekte olan halk muhalefatinin basurılması amacıyla yapıldığı ortaya çıkacaktır. Madalyonun aydınlık yüzünü oluşturan ve ulusal bağımsızlık ve demokrasiye yana olan gerici emperyalizme ve faşist işbirlikçilerine karşı mücadelelerini yoğunlaştırarak bu oyunların boşa çıkacaktır.

DÜNYA SENDİKALAR FEDERASYONU'NUN DOKUZUNCU KONGRESİ YAKLAŞIYOR

"50'Lİ YILLARIN UZUN SOĞUK SAVAŞ DÖNEMİ, DÜNYA SENDİKAL HAREKETİNİN SAFLARINDA, HAREKETİN BÖLÜNMESİNE, DEĞİŞİK KESİMLERİN KONUMLARINDA KÖKTENLEŞMEYE, SERT BİR İDEOLOJİK MÜCADELEYE YOL AÇAN GEDİKLERE NEDEN OLMUŞTUR. ANCAK BUGÜN DURUM TEMELLİ BİR BİÇİMDE DEĞİŞMİŞ BULUNUYOR. BASKIN EĞİLİM, İLERLEME VE BARİŞ GÖÇLERİNİN LEHİNE DİR."

Dünyadaki ilerici sendikal örgütlerin uluslararası örgütü olan Dünya Sendikalar Federasyonu'nun Dokuzuncu Kongresi 16-23 nisan tarihleri arasında Prag'da yapılacak. Kongrenin hazırlıkları sürdürülürken, 12 Ocak'ta Paris'te DSF Başkanı Enrique Pastorino ile Genel Sekreter Pierre Gensous'un katıldığı bir basın toplantısı yapıldı. Basın toplantısında Fransız CGT (Genel İşçi Konfederasyonu) Sekreteri Georges Gensous, Dokuzuncu Kongre'ye sunulacak iki temel belgeyi basın mensuplarına açıkladı. Gensous'un açıkladığı belgelerden birincisi, evrensel bir sendikal haklar bildirgesi taslağı, ikincisi ise, örgütün doğrultusu ve faaliyeti konusunda bir belge taslağı idi.

EĞİLİM, BARİŞ VE İŞBİRLİĞİNİN YANINA

P. Gensous, söz konusu belgelerden ikincisi üzerinde geniş kapsamlı açıklamalarda bulundu ve belgenin taşıdığı önemli vurguladı. Gensous, DSF'nin birliği ve rolüne ilişkin sorunlar üzerinde de ayrıntılı olarak durdu. Gensous açıklamalarında şöyle diyordu:

"50'li yılların uzun soğuk savaş dönemi, dünya sendikal hareketinin safadına, hareketin bölünmesine, değişik kesimlerin konumlarında da köktenleşmeye, sert bir ideolojik mücadeleye yol açan gediklere neden olmuştur. Ancak bugün durum temelli bir biçimde değişmiş bulunuyor. Baskın eğilim, ilerleme ve barış güçlerinin lehinedir, yine baskın eğilim, hâlâ pekçok engel var olmasına rağmen, uluslararası yumuşama ve değişik ülkeler arasında işbirliği yönündedir. Bu durum, uluslararası sendikaların ilişkileri üzerinde de olumlu bir etki yapmaktadır."

DSF Genel Sekreteri, bunalımın ağırlaşması ve demokratik özgürlüklerin geliştirilmesi ya da uluslararası şirketlere karşı ortak cephe oluşturulması isteminin güçlenmesi ile, ideolojik, politik, dinsel, örgütsel ve diğer farklılıkların aşılması engeller olmaksızın çıktığını da belirtti. Gensous, ulusal, dinsel ya da kıtasal düzeylerdeki birliği yakınlaşmaların böyle bir temel üzerinde geliştiğini ekledi. Gensous açıklamalarını daha sonra şöyle sürdürdü:

ANLAŞMAZLIKLAR, EYLEM BİRLİĞİNİ DİŞLAMAZ

"Dünya sendikal örgütleri arasında birçok sorun üzerinde kuşkusuz anlaşmazlıklar vardır. Bu farklılıklar uzun süre daha varlığını koruyacaktır. Çünkü bunlar, uzun yıllardır işçi sınıfı hareketi içinde kendisini gösteren farklı sendikacılık anlayışlarını yansıtmaktadırlar. "Fakat bu farklılıkların, günümüzde, sendikal örgütler arasında normal ilişkilerin, eylem birliğinin olmamasını haklı çıkardığı söylenemez mi? Bizim bu soruya cevabımız 'hayır' dir."

DSF Genel Sekreteri, aradığı önemli farklılıklara rağmen, günümüzde dünya sendikal hareketinin varolan ortak noktalarının sağlam ve ileri bir platform oluşturduğunu belirtti. DSF'nin, bugüne kadar, uluslararası düzeyde faaliyet gösteren sendikal örgütlerin eylem birliğini sağlamaya yönelik önemli girişimleri olmuştu. DSF, özellikle Batı Avrupa ülkelerinde uluslararası tekelilerin (çokuluslu şirketlerin) bütün ülkelerin emekçileri için yarattığı ortak sorunlara karşı etkin ve anlamlı bir iş ve eylem birliğinin kurulabileceğini savunmuştu. Bu amaçla, soğuk savaş yılları arasında DSF'den koparılarak kurulan Uluslararası Hür Sendikalar Konfederasyonu'na, ve Hristiyan eğilimli sendikaların bir araya getiren Dünya İş Konfederasyonu'na ısrarlı çağrılarda bulunmuştu. Gensous, DSF'nin bu konudaki görüşlerini de şöyle açıkladı.

"Dünya sendikal hareketinin ve bu arada DSF'nin, yeni olanaklardan yararlanabilmek ve zamanımızın gereklerine cevap verebilmek için, kendisini yeniden düzenlemesi, kendisini yenilemesi zamanının geldiği görüşündeyiz."

"Bu yenilenmeyi sağlayacak girişimlerde bulunmaya ve emekçilerin çıkarlarını doğrultusunda olması koşuluyla, bizim dışımızdan gelebilecek istisnasız bütün girişimlere katılmaya hazırız."

DSF KENDİNİ YENİLEMELİDİR

Gensous, daha sonra, dünya sendikal hareketinin tümünün bu bilince ulaşmasını beklemekten de, yaklaşan kongrede yapılacak tartışmaların ışığında DSF'nin kendisini yenilemeye başlaması gerekti-

ği sonucuna ulaştıklarını açıkladı. DSF Genel Sekreteri, yenilenmenin hangi anlamda olacağı sorusunu da şöyle yanıtladı:

"Yenilenme, daha geniş bir açılım, daha büyük bir esneklik, daha büyük bir görüş genişliği doğrultusunda olacaktır. Biz, DSF'nin, kendi bedelerinde, yöntemlerinde ve örgütlenme yapısında, günümüz koşullarının taşıdığı değişiklikleri, çeşitlilikleri ve olanakları içine alabilecek duruma gelmesini istiyoruz. Bu gereklilik, sendikal yaşamın bütün alanlarında dönüşümleri, yeniden düzenlemeleri ve düzeltmeleri içermektedir."

Pierre Gensous, DSF'nin, emekçilerin çıkarlarının savunucusu örgütler olmaması dışında hiçbir koşul öne sürmeksizin bütün sendikal örgütlere karşı daha açık olması gerektiğini söyledi. Bunun ise, daha esnek programların benimsenmesi, demokratik işleyişin sürekli olarak geliştirilmesini gerekli kıldığını da ekledi. DSF Genel Sekreteri bu görüşünü şöyle açıkladı:

"DSF, dünya emekçilerinin ve sendikalarının ortak eylemlerinin daha geniş ölçüde geliştirilmesine katkıda bulunabilmesi için ortak ilgi konusu olan bü-

yük sorunlar üzerinde bir tartışma ve demokratik bir görüş alış veriş alanı haline gelebilmelidir. Ayrıca DSF'nin örgütlenme yapısında, sendikal hareketteki değişiklikleri, hitab ettiği kitlelerin büyümesini ve gelişmesini, üye örgütlerinin olgunluk düzeyini daha iyi yansıtmak için yenilenmek zorundadır."

ÇALIŞMALARIMIZI YOĞUNLAŞTIRACAĞIZ

Gensous, gelecek kongre ile ilgili açıklamalarında, DSF'nin tüzüğünde de bazı değişikliklerin olabileceğini belirtti. Gensous, Dokuzuncu Dünya Kongresinin, yeni yöneticiler, örgütün taşıdığı görevleri bütün değişiklikleri yapma görevini vereceğini sandığını açıkladı.

Gensous'un DSF kongre hazırlıklarıyla ilgili yaptığı ilk basın toplantısı şu sözlerle kapandı:

"Özete diyebiliriz ki, dünya sendikal hareketinin yenilenmesi yönündeki faaliyetimizi yoğunlaştıracağız ve geliştireceğiz. Bunu yaparken, kendi örgütümüzü de, bir gün mutlaka gerçekleştireceğimiz hedefe yaklaşabilecek biçimde ele alacağız. Bütün sendikaların tek bir dünya örgütü hedefine..."

Begin sömürgeciliği diriltemeyecektir!

Mısır'la İsrail arasındaki ilişkilerde başlayan yumuşamanın buzlama- dan sonra tarafları birbirlerine karşı çıkışları yeni bir aşamaya ulaşıyor. Sedat'ın, "bir avuç Arap toprağını bile İsrail'e terk etmeyeceklerini" ilan etmesi karşılık, sionist yönetimin başı Begin de işgal altındaki Arap topraklarına yerleştirilen İsrail yurttaşlarının "birinin bile yerinden edilmesine razı olmayacağı"ni" açıklarak ilişkileri en sert noktaya getirdi.

Begin'in Arap topraklarına yerleştirilen İsrail'iler hakkındaki açıklama, sionist yönetimin bu topraklar üzerinde bir sömürge düzenini yerleştirme niyeti içinde olduğunu açıkça göstermiş oldu. İsrail yönetimi, açıktan açığa sömürgeciliği diriltemeye çalışmaktadır. İşgal altındaki Arap toprakları üzerinde kurulan sivil yerleşim kolonileri, uluslararası hukukun en temel ilkelerini ve uluslararası sözleşmeleri ayakları altına alarak oluşturulmuştur. Bu kolonilerin hiç bir gerekçeyle meşru gösterilmesi mümkün değildir.

Sionist yöneticiler, işgal altındaki Arap topraklarını kolonileştirme çabalarını, bu toprakların Yahudi ulusunun, kendilerine "peygamber ahitleriyle" teslim edilmiş "kutsal varlıkları" olduğu gerekçesiyle haklı gösterme çabasında- dır. Begin yönetimi, böylece, İsrail halkının savaşçı politika karşısında beslediği nefreti dağıtmak, Ortadoğu sorununun acil bir çözümü yolundaki isteğini değiştirmek istemektedir. İsrail halkının "kutsal aydın" değerlerinin sömürülmesiyle beslenmek isteyen sionizm dalgası, soldağan sionist çevrelerin macerası planlarını kamufla etmek amacıyla kullanılmaktadır.

Ortadoğu konusunda bulunacak çözüm, hiç kuşkusuz, Ortadoğu'da yaşayan bütün halkların meşru haklarının tanınmasına dayanacaktır. Bu hakların başında, Filistin halkının, kendi bağımsız devletini kurma hakkı gelmektedir. Bu arada, İsrail halkı dahil bütün Ortadoğu halklarının, bölge toprakları üzerindeki tarihî ve kültürel değerlerini değerlendirmeye hakkı garanti altına alınacaktır. Fakat, Ortadoğu halklarının adil ve yararlı bir kültürel işbirliğine ve alışverişe duydukları gereksinim, hiç bir biçimde şu ya da bu işgal planının gerekçesi yapılamaz. Begin'in ve sionist yönetimin, dünyada çoktan mahkum olmuş sömürgeciliği yeniden diriltemeye girişimine izin verilmeyecektir.

1977 DE KARİKATÜR

KATILANLAR:

Tan Oral, Turhan Selçuk,

Turgut Çeviker

YÖNETEN: Alper UYGUR

UYGUR: Tan Oral, 1977 yılında Türkiye'de karikatürün durumunu genel olarak nasıl değerlendiriyorsunuz?

ORAL: 77 yılı 1. ve 2. MC iktidarlarının yaşadığı bir yıl oldu. İki tane de seçim geçti bu yıl içinde. Sözümlü ettiğimiz iktidarlar döneminde, ülkede temel ihtiyaç maddeleri piyasadan çekildi, kuyruklar arttı. Ote yandan başbakan "kim ne istiyorsa söylesin, bir araba göndereyim" diyordu. Murn ışığında oturuluyordu, yine aynı başbakan, iki ay sonra herşey tamam diyordu. "Dilimizi trilyonlara alıştırılm" diyordu. Aradan bir süre geçince 70 sente muhtaç olduğumuzu açıklıyordu. Yine bu başbakan, iktidarın son gününde, "insanlar sabah başka türlü söyler, öğlen başka türlü, akşam başka türlü" diye vedaz sözler söylüyordu. Ülke ekonomik darboğazda sıkışmıştı. Can güvenliği, eğitim özgürlüğü kalmamışken, her gün bir insan vurulurken, yine bu iktidarın sorumlular barıştan, kardeşlikten söz ediyorlardı. Bu örnekleri uzatmak mümkün. Somutlarsak; bunları aralamaktaki amacım, iktidarın "icraatı" ile, sözleri arasında, vaatleri ile, yaptıkları arasındaki tutarsızlığı vurgulamak istedim. Bu bizi şuraya götürüyor, yıl boyu süren bu tutarsızlıklar, bence 77 yılı mizahın, hele çizgili mizahın, karikatürünün, ana özelliklerinin kaynağı oluyordu. Zaten, karikatürün ve mizahın doğma nedenlerinden bir tanesi de, toplumsal akit'in zedelenmesi, mizah böyle başlıyor. Eski deyimle "ahde vefa" ahlak gösterildiğinde karikatürçülerin görevi, işlevi başlamış oluyor. 77 yıl da, bu bakımdan, inimiz çizilerine, tükenmez olanak sağladı. Etkin bir mizahın, amacı bir mizahın yıl boyu çizilmesinden neden oldu, sözünü ettiğimiz iktidarlar.

UYGUR: Bunu örneklerle nasıl somutlayabilirsiniz?

ORAL: En azından onun somutlamak mümkün. İktidarların kısaca sözünü ettiğim uygulamaları, kaçınılmaz bir şekilde, toplumsal muhalefet, halk muhalefetinin yoğunlaşmasına neden oldu. Ve bu muhalefet, mizahın, karikatürün yaygınlaşmasına da zorladı. Bu zorlama büyük gazeteleri mizah sayfaları yapmaya götürdü. Hemen hemen hepsi, birer ikide, kimi haftalık, kimi günlük mizah sayfaları düzenlemek zorunda kaldılar. Bunun sonucu da, doğaldır ki, bir çok yeni çizgi, bu sayfalarda karikatürlerini yayınlama olanağı buldular.

UYGUR: Peki, Turhan Selçuk, siz karikatür yayıncıları, karikatür kitapları konusunda neler söyleyebilirsiniz?

SELÇUK: Karikatür kitapları, çoğunlukla Karikatürçüler Derneği'nin çıkarttığı kitaplar oldu. Her sergi vesilesiyle, hemen hemen, bir kitap yayımlandı. Mesela, "Çocuklar Yağasın!", "Sağlık Sorunları", İzmir Tabip Odasına beraber, ondan sonra, Akşehir Yarışması, "Barış İçin Çizimler". Bir de karikatürçülerin kendi yayıncıları vardı, mesela, Semih Balçoğlu'nun "1.MC" kitabı, Yalçın Çetin'in "Doaya", bir de bunlar çıktı ama, örneğin Batı'daki gibi, zengin, iyi baskılı kitaplar olmadı bunlar, çok ucuz kitaplar, kağıtları pek iyi olmayan kitaplar... yani eskisi gibi devam etti diyebiliriz. Bu arada, çıkarılacak kitaplar da var mesela Milliyet yayıncılarının Semih Balçoğlu'nun, Ferruh Doğan'ın, yanlış bilmiyorsam Tan Oral'ın da kitap yayınlama olanağı var. Ekişine göre, bir artış var 1977'de karikatür kitapları bakımından. Çok önceleri, vaktiyle bir kitabın çıkmaması oluyordu neredeyse... Benim hatırladığım, Cemal Nadir'in bir iki albümü, Mim Uykusuz'un bir albümü, Semih'in, Ferruh'un albümleri, bunlar bir sene, iki sene, hatta üç sene aralıklarla çıkartılmış kitaplar. Son otuz-otuzbeş yılı düşünürsek, son bir kaç sene içerisinde çıkarılan kitap, geçmiş otuz senede çıkan kitaplardan daha fazla oldu sanırım, yani bir hareket var.

UYGUR: Buna rağmen şöyle bir şey söyleyebilir miyiz? Karikatür kitaplarının yayınının evvelkine oranla daha yoğun olmasına rağmen, Türkiye'deki politik ortamın sıcaklığı karikatür olayının daha çok günlük gazete ve dergilerde yoğunlaşmasını getirmiş ve 77'nin karikatürü daha çok bu tür karikatür olmuştur, diyebilir miyiz?

SELÇUK: Evet, Cemal Nadir bu günlük karikatür tutkusunu getirdi basınıma, sonra bu devam ettirildi. Genç bir kuşak vardı, onlara basında yer verildi. Fakat bu yalnız birkaç gazetenin kapsamında kalıyordu. 60'lardan sonra biraz daha arttı karikatürü ve çizgi romansı sayısı. Günlük gazeteler de yerli çizgi romanlara başladılar. Fakat 12 Mart'ta çizgi gelmeden önce bir tasfiye geçti. Karikatürçüler günlük gazetelerden tasfiye edildiler, uzaklaştırıldılar. Belki bir iki karikatürü devam edebildi, yahut emne imkânı buldu. Ama 77 yılı başlangıcından bakarsak durumu, bir karikatürü bolluğu var günlük gazetelerde, dergilerde. Politika gazetesinin çıkışında başlatıldığı bir şey, bir gazete de bir kaç karikatürü beraber çalışma olanağım buldu. Daha sonra Milliyet, Cumhuriyet de bir kaç karikatürüst birden çıkartmaya başladılar, günlük fikra yazarları gibi.

ORAL: Arada şöyle bir şey sorabilir miyim? Aslında benim hatırladığım gazetelerde tek karikatürü çıkartılmak gelenek gibiydi... İkinci bir karikatürü, kesin olarak aynı gazetede çalışmazdı. Bu gelenek galiba kırıldı..

SELÇUK: Tabii, güncelirdi tek çalışan karikatürü, birisi işe alındığı zaman, "acaba biz yeterli değilmiydik" gibisinden... Şimdi bu sağlam bir durumda. Mesela Politika gazetesi çok karikatürüyle başladı ilk çıkışında. O başlatı bunu. Bir de gazeteler mizah sayfaları çıkartmaya başladılar bu 77 yılı içinde. Bazıları haftalık, bazıları günlük oldu. Ve karikatürçülerin çoğalmasında Karikatürçüler Derneği'nin büyük payı oldu. Hatta günlük gazetelere bile etkisi olmuştur, yarışmaları. Başta Nagredin Hoca yarışmasıyla pek ilgileniyorlardı gazeteler, fakat sonra giderek sayfalarda büyük yerler vermeye başladılar. Ve Karikatürçüler Derneği'nin üyesi de, 200'ü geçmiş durumda. Yalnız dikkatimi çeken şu benim, Tan demin değindi, 1977 yılının yoğun politik olaylarının karikatürü nasıl etkilediğini, karikatürün bir yaz kazanması olayına. Mizah sayfaları çıkıyor gazetelerde, genç karikatürçülerin çalışma olanağı çok, getirdikleri zaman bu sayfalara karikatürleri konuyor. Şimdi, dikkatimi çeken şey, dışarda da içeride de şu, bir "sergi karikatürüsü" tipi

doğdu. Bakıyorsanız, bir sergi çok güzel karikatürleri rastlıyorsunuz. Oylara çok iyi bir aşından bakılıyor. Çizgi yönünden de çok iyi çizilmiş. Fakat 1940-45'inin çağında şekli ve aşkı yok gündürlere. Sergi için getirilen karikatürleri bakıyorsunuz, hiç adını duymadığımız bir çok karikatürü, gayet olgun, iyi karikatürler vermişler. Gazetelerde mizah sayfaları çıkıyor, karikatür bakıyorsunuz buralarda, sergilerde getirilen karikatürleri rastlıyorsunuz. Bu neden böyle oluyor? Hayecan ekkallığı var galiba. Mesela ben, ki o zamanlar diğer arkadaşlar da öyleydi, götürdüğümüz bir karikatürün bir dergide yayınlanması, gazete bile değil, büyük bir olay olurdu bizim için, büyük bir beccan vesilesi olurdu. Çıkmadığı zaman, bir tane daha, bir tane daha... Şimdi dikkatimi çeken şu oluyor: Mesela genel, yeni başlamış bir arkadaş bir karikatür getiriyor, o hafta karikatürü yayınlanıyor, belli iyi bir karikatür olmama karşın, yer olmadı için o hafta girmiyor, ya da, ortama, politik döneme göre, konmasa sakıncalı görülüyor... ya da başka bir nedenle, iyi olmadı için konmuyor. Fakat o arkadaş, ikinci bir karikatür daha getiriyor. Ve o karikatürün yayınlanmasını bekliyor, o yayınlansa, ondan sonra bir tane daha getiririm diye. Ben burada bir hayecan ekkallığı görüyorum. Bu durumda, gün söyleyebiliriz, yeni karikatürçüler içinde çok yetenekli kişiler var ama, günlük gazetelerde çalışabilecek, çok nefesli, karikatürü pek az. Bu soluğu taşıyacak, günlük bir gazete de sürekli karikatür çizebilecek kişi az karikatürçü olduğunda. Yalnız derneğimizi üç üyesi olduğu düşünülünce, bunun da ötesinde 400-500'e çıkartabiliriz bu sayıyı, bunlar arasında üç-übe geçmez gibi geliyor bana günlük gazeteyi götürebilecek olanlar... Kendilerini denemiş bazı kişiler, günlük gazetelerde çalışabileceklerini gösterdiler... bunlardan mesela, en soluklusu olarak ben Tan Oral'ı gördüm... Daha ilk başladığında günlük bir gazeteyi rahatça götürebilecek bir soluğa sahip olduğunu gösterdi. Bunun yanında bir iki isim daha sayabiliriz...

ORAL: Bunları da sayın da ben yalnız kalmayayım...

UYGUR: Turgut Çeviker özellikle bu konuda ekleyeceğimiz bir şeyler var mı? Bir de şunu sormak istiyorum, gazete karikatürünün etkinliği konusunda da ne söyleyebilirsiniz? Kitaplar üzerinde, zorlayıcı, dürtücü, uyandırıcı bir güç olmuştur mudur?

ÇEVİKER: Bu yıl gazetelerde, özellikle 76'da görülmeyen mizah sayfaları vardı. Sanırım Milliyet 76'nın Nisan'ında başladı, 76'da mizah sayfaları yoktu. Peşinden Vatan gazetesi Pazar günleri bir sayfa "Pazarlık", Cumhuriyet daha sonra "Ciddiyet" adıyla, Ayrintılı Haber "Dümen" adıyla, bir mizah sayfası çıkarttı, bu sayfa daha sonra küçülmeye, giderek kayboldu. Bu arada, sağ gazetelerde de sola karşı çıkan mizah sayfaları vardı. Bayrak'ta, Milli Gazete'de, Son Havadis'te... Bunun dışında sola karşı da yeni yeni mizah dergisi isimleri duyuldu. Bunlar iki üç sayı çıkmayı başaran "Tebetere", şu anda 22. sayıyı bulan "Çaylak", bir de yine 16 sayı yapılaben "Zühtü" vardı. Şu anda ancak "Çaylak" çıkıyor. "Deve" adlı bir Tercüman yayını da, 2. sayıdan sonra çok oldu.

Akkaba bilinen çizgiyi sürdürdü, diğer dergiler Gırgır, Çarşaf, Fuz idi. Akkaba 77'nin son sayısından sonra da kapandı. Bu genellemeye gazete karikatürçülüğünün etkinliğine geçmeden, gazetelerdeki ve mizah dergilerindeki karikatürün niteliğine değinmek istiyorum. Özellikle demokrat ve ilerici gazetelerdeki karikatürlerden karikatürümüzün genel panoraması içerisinde, bilinen usta karikatürçüler dışında öne çıkan isimlere rastlıyoruz. Ancak, Hastet 76'da başladı, 77'de o çizgisini sürdürdü, Seydali zaman zaman görüldü, yani mizah sayfalarının şu anda ortaya çıkarttığı bir isim görüyoruz. Yalnız bilinen isimler ve derneğin tonar tonar görüldüğü karikatürlerinden bazıları. Sağ gazetelerde ise, sola karşı çıkan karikatürler için olumlu bir şey söylemek kesinlikle imkânız, düşeyiz, yetenek size ve çağışığı düşününceın esaplanmasa bolca sayı durdular. Yaptıkları sadece küfretmek, solcuları anarşist, sakalı, bıyıklı göstermek, gibi motiflere sola karşı, özellikle de Ecevit'i ve sosyalistleri hedef alan karikatürlerdi.

Gazete karikatürçülüğünün etkinliğine gelince, bence karikatür gazetesinde, günlük yaratılır. Sergileri yademyorum, kaldı ki sergiler karikatürçülüğün şenliği, düğün yeridir. Fakat sergi karikatürçülüğünü karikatürümüz için zararlı görenler de var... Ben bunu şöyle yorumluyorum: bizde özellikle, Anadolu insanı, düğüne, derneğe giderken, hep yeni giysilerini giyer gider, bu sergiler, yarışmalar da karikatürçülerin uhuararına düzeyde olunsun, yerli düzeyde olsun, birleştikleri, bir soluk aldıkları yerler gibi geliyor bana ve giderken en güzel elbisesini giyiyor, yani en iyi, en güzel fikirini, en güzel çizgisini, en büyük emeğini ona aktarıyor ve dolayısıyla, kalıcı oluyor.

ORAL: Şu sergi meselesini biraz açmak istiyorum. Sergiler, adı üzerinde pazar yeri gibi. Ama karikatür sergisi tek hasma toplama etkisine yetince görünmez. Bir karikatürün mutlaka basılı olması, derjide, bandında yer alması gerekir. Ama sergiler, sanki malı olanın malını sunması gibi, bütün karikatür üreticilerin biraraya toplanması anlamına gelir. Bir yerdin. Ben böyle görüyorum. Bunun biraz da aşım durmuş Türkiye'deki karikatür sergileri. Çünkü bu sergiler genellikle kitaplaşır, kitap halinde toplanır. Hem belge olarak ilerki yıllara kalıyor, bugünün topografyasını çizmes açısından, hem de bütün bu sergiye katılan Anadolu'nun çeşitli yerlemlerdeki insanlar, dünyanın çeşitli yerlemlerindeki çizicilerin birbirlerinden haber almalarını sağlıyor. Yani burada açılan her serginin kitabı, anında bütün dünyadaki ilgili kişilere, yayın organlarına ve karikatürcülere dağılıyor ve böylece Türkiye'deki ve dünyadaki karikatürcüler birbirleriyle haberleşmiş oluyorlar.

ÇEVİKER: Bir de şu var sergilerin rolü arasında; sergilerin sürekliliği, Karikatürcüler Derneği'nin organizasyonundan geçiyor. Karikatürcüler Derneği olmasın, bu sergi alışkanlığı belli çizicilerin, amatör, bu işi seven arkadaşların belli olansaklar kişisel olarak zorlanmalarıyla gerçekleştirilebilir. Dernek kataloğuyla bu devinin bir olay haline gelince şu çkyör ortays: Dernek, üyelerini, belli konularda sergilere çağırıyor, dolayısıyla, hiç hesapta olmayan bir arkadaş karikatürcülüğü yöneliyor. Yani sergiler karikatürünün yetişmesini sağlıyor bir bakıma.

SELÇUK: Tan, az önce, birşeyden bahsetti, konu genellikle güncel bir olay oluyor, çağdaş bir sorunu dile getiriyor, böylece günün olayı, yılın olayı üzerine karikatür çiziliyor ki, bunlar da bana yaklaşılmış oluyor karikatürçüyü. Sonuç olarak şu çkyör burada, genç karikatürcüler sergiye daha çok ilgi gösteriyorlar, yarışmalara ve sergilere, ama bana daha az ilgi gösteriyorlar.

ORAL: Sanıyorum bunun nedeni, bannın bu güne kadar bu konuda gösterdiği titizlik, biraz güvenlerini kurmuş çizicilerin. Son gelişmeleri de doğru değerlendirememiş oluyorlar, habukü demin de işaret ettiğimiz gibi, eski titizliğini bann terk etmiş durumda. Daha rahat kullanabiliyor.

SELÇUK: Nedenlerinden birisi de şu: bu çok satışı dergiler genç karikatürcülerin çizgi romanına yöneltti. Karikatür az bu dergilerde. Çoğunlukla çizgi roman bütün sayfa larına dolduruyor. Karikatürcüler de çizgi romanla daha çok ilgileniyor. Çizgi roman çizme hevesine kapılıyorlar.

ÇEVİKER: Bir de dergilerin yönelişi var, "şu tür karikatürü basar", "şunu basmaz" gibi bir şartlandırma şu konusunu...

UYGUR: Tan Oral'm da bu konuda eklemek istediği bir şey var mı? Diğer karikatür etkinlikleri konusunda? Sergi, kitap dışında...

ORAL: Böyle söyleyebilirim, şimdi bir çalışmanın etkin olabilmesi için, belli bir bütünselliği taşımaması gerekiyor. Bütünselliği taşımayan bareketlerin, istenen etkiyi yaratacağını sanmıyorum. Şimdi Türkiye'de, deminden beri konuştuğumuz 77 yılın karikatür olayına baktığımızda, bu çeşitlemeyi bir ölçüde görüyoruz, şöyle ki bu çeşitleme, sözünü ettiğimiz bütünselliğe olayı götürüyor. Şimdi, çeşitliliği ve yapynlığı açısından bakarsak, her karikatür 77 yılı boyunca sadece politik konular, günlük aktüel politik konular işlenmesi olsaydı, bundan başka birşey yapamaması olsaydı, bu bütünsellik sağlanamamış olurdu. Oysa yapılanlara baktığımızda şunları görüyoruz: Meesla Çocuk Eğitim Kurumunun düzenlediği "Kiss Pantolon" yarışmasında küçük çocuklar çalışmalarından başlıyor, İşçi Kültür Derneği'nin düzenlediği işçiler arasındaki bir yarışma ile devam edebiliyor, genç, amatör karikatürcülerden, profesyonellere kadar böyle bir çeşitlilik taşıyor. Konular açısından baktığımızda bu, "barış" konusundan, kadın sorunlarına kadar, halk sağlığından demokrasiden özgürlüğe kadar çeşitlilik taşıyabiliyor. Diğer bir açıdan baktığımızda, bu çalışmalar yalnızca ülke çapında olsaydı yine bütünselliği sağlanamamış olacaktı. Yine bakıyorum, 77 yılın karikatür olayı Türkiye çapında da kalmaması, yurt dışında sergiler açılması, başka uluslardan çizicilerin katıldığı yarışmalar yapılması. Bir de yine, bütünsellik açısından, yalnızca sergilere kalmamıştır 77 olayı; sergiler gibi, karikatür albümleri, mizah sayfaları, topluluk karşısında karikatür çizme, portre karikatür çizme, hatta geç yerlerinde, fabrika duvarlarına karikatür çizmeye kadar yaygınlaşmıştır. Ancak bütün bunların olduğu bir karikatür olayı bence bütünsellik içerir.

SELÇUK: Bir de benim dikkatimi çeken bir şey var, bu sergilerle, kitaplarla ilgili söylediklerin çok doğru Tan, bir bütünselliğin içinde çeşitli konulara dokunabiliyor, yani kadın dedin, çocuk dedin, bunları az çok sergi karikatürlerinde, kitaplarda, görülebiliyor de bandında görmüyoruz. Dikkatimi çeken o... Yani hepimiz dahil, bir politika yoğunluğu içinde kaybolmuş gibiyiz, sadece politik karikatürler çiziliyor bannada.

UYGUR: Evet, bu konuda hemen şuna başlamak istiyorum: Özellikle çizgi romanda Abdülcannaz, eksiğine nazaran daha bir politik konuyu içinde gridi, MC'lerle, Frankeştayn'larla haşır neşir oldu... Siz bu gelişimi nasıl değerlendiriyorsunuz? Bunu getiren sebepler neydi?

SELÇUK: Sebepler şunlar: birincisi, içinde bulunduğumuz politik olayların yoğunluğu ve "renkliliği" diyebilirim. Çünkü bu MC döneminden üç parti başkanı, ki bunlar çok "renkli" kişilikleri olan ve adeta, ne bileyim, romanları yazacak çok "tip", önder rastlanacak üç tip... Bunların konuşmaları, hareketleri, davranışları, olaylara bakış açıları ve son seçiminin üst üste gelmesi, karikatürcülere, yazarlara beraber okuru da bir politik yoğunluğu içinde aldı. Ve okur, gazete sayfalarını açtığı zaman, bu politik olayları, bakışları, karikatürlerde görmek istediği gibi, çizgi romanda da görmek istiyor... Örneğin aldığım okuyucu mektuplarında, isterler hep bu açıdan. Mesela konu veren okurlar bile oluyor. "Söyle yap, böyle yap", Demireli'yi, Erbakan'ı bilmesemize olayların içine sokarak, halk arasında onlara takılan adları da yazarak bu gibi şeyleri istiyorlar. Bilhassa emekçi kesim, işçi kesimi bu çeşit konulara eğilimimizi istiyorlar ve mektuplarda da belirtiyorlar. Bir tanesini de hatırlıyorum, şöyleydi. Ben bir çizgi romamın başında Abdülcannaz güzel, iyi bir koltukta, süslü bir koltukta oturmuş yarımda saka içinde çizicilerle falan çizmişim... Ayak ayak üstüne atmış falan. Doğudan gelen bir emekçi mektubu diyor ki: "Yahu sen Abdülcannaz böyle çizmişsin ama, bir işçinin yanında kendisi böyle bir koltuğu oturuyor, yakıştıramadım hiç, Abdülcannaz emekçi olmaz mı?" Sonradan "Emekçi" diye bir çizgi romana başladık ve orada Abdülcannaz, elinde çekici örsün karşısında, hemen mektup geldi ki "Tamam, Abdülcannaz yerini buldu" diye. Politik olayların dışında deldik biraz zor.

UYGUR: Turgut Çeviker, sergilere değindik, özellikle sergilerin düzeyini nasıl değerlendiriyorsunuz, bir de buna bağlı olarak gazetelerde veya dergilerde karikatür üzerine çıkan yazılar hakkında neler söyleyebiliriz?

ÇEVİKER: 77'de 12 tane sergi açıldı. Bunların herbirinin aşağı yukarı aynı bir konusu vardı. Bu sergiler ayrıca 29 yerde de tekrarlandı. Bunlar içerisinde uluların nitelik taşıyanları vardı, mesela Paris'te UNESCO salonundan bir tanesinde çağdaş Türk karikatürü sergisi "CARICATURE" adıyla, 1 Eylül Barış günü dolayısıyla Barış Derneği ile ortaklaşa düzenlenen sergi ayrıca kitaplaştı ve Atina'ya Ayrı Gazetesinin düzenlediği bir sanat festivaline de yollandı. 11 ülkeden yabancı karikatürcülerin ve Türk karikatürcülerinin yapıtları da Ankara'da Sanat Sevdeler Derneğinde sergilendi. Bunun dışında, Yalçın Çetin özel sergisi vardı. Vatan Gazetesinin "Özgürlük Yarışması", "Çizgilerle Kadınlar", "Sağlık Sorunları", düzey bakımından biraz amatörü ama, birincilik alan arkadaş, umut veren bir arkadaş... onu belirtmek istiyorum.

Genel olarak sergiler üstüne şunu söylemek istiyorum: Sergiler yaygın Türk karikatürünün göstergesi gibi, ve bu sergilerden birkaç isim kayıyor aklımızda: Tuncay Urcan, Mehmet Altuğ, daha bir çok genç arkadaş var, ama özellikle ikisinden çok ümitliyiz.

Karikatür yazarları, ben daha çok 77 içinde yazmaya başladım, başka bu konuya giren bir arkadaş olmadı diyebilirim. Ancak, tek tük yazılar çıkmadı da değil, Milliyet Sanat Dergisi'nde Ferit Ongören'in kaybettimiz karikatürcüler üzerine yazdığı yazılar, Alperin Yurt ve Dünya'da çıkan bir yazı, benim Cumhuriyet ve Vatan'da yazdığım yazılar bir de her karikatürcüye uzun soluklu konuşmaları amaçlayan, konuşma serisinin ikinci Tan Oral'la Doğru'luk dergisinde de, sürecek bu tür konuşmalar. Turhan Selçuk'la yaptığım konuşma bu dizinin 2 cisi. Büyük bir gazetede özetleyerek yayınlamak niyetindeyiz.

UYGUR: Tan Oral 1977'de çıkan mizah dergilerini nasıl değerlendiriyorsunuz?

ORAL: 77'de üç tane çok satan bir tane çok satmayan - demin adları geçti - Gürş Dergisi, Fırt Dergisi, Çarşaf Dergisi, Akbaba Dergisi var. "Sola Kaldırılır dergimiz" aloganyla çıkan, tutucu, iktidar yanlı dergiler de oldu. Benim kanım, karikatürün, mizahın iktidar yanlı yapılamayacağı.

Başka dergiler yine kendi çaplarında yine muhalefet görevlerine yerine getirmeye çalıştılar. Bu dergilerin sözü edilebilecek önemli olgularından birisi belli de, genç karikatürcülere olanak vermesiydi. Bu karikatürcüler, dergilerde 77 yılı boyunca bol karikatür yayımlayabildiler. Öte yandan bu dergiler, Türk karikatürünü, gelenegi doğrutulmuşdaki karikatürlerin dışında bir yere doğru da ittiler. Söyle ki, karikatürden daha çok, resimli bank, resimli roman türü çalışmalar yer aldı. Bir de benim, kabul edilişre bir eleştirim var. Karikatür, özellikle TV'nin etkinleşmesinden sonra, çizgi mizah olayı yaşama baklalar yapılabilecek, TV'ye bakılarak yapılır hale geldi. Gözün önünde hep şöyle bir karikatürcü tipi belirmeye başladı. Sabahtan akşama kadar hep TV'nin karşısında elinde bir kağıt kalemler oturup, üstelik MC deminden televizyonu ne veriyorsa hayatı, o televizyonun verdiği bilgilerle yorumlayarak karikatür yapmak, özellikle reklamları bir kez daha reklame etmek, gibi bir yanlış tutuma girdiler. Bunun dışında gençlere olanak tanınması olumlu idi.

SELÇUK: 1950'lerden 60'lardan sonra daha yoğun olarak karikatürü bir makale karikatür türüne getirmişti. Bir fıka yazarı, bir başyazar gibi karikatürü de günün olaylarını ele alıp çizebiliyordu. Son çıkan bu dergiler, bu makale karikatürü tipini bir yana iterek, güldürme unsurunu ön plana alarak, demin Tan'ın örneklerini verdiği biçimde karikatüre yer verdi. Gazetelerin düzenledikleri mizah sayfalarına makale karikatürün yeniden atılım haline girdiği söylenebilir. Hiç olmazsa atabası gittiği söylenebilir.

UYGUR: Buna bağlı olarak yeni çizimler hakkında neler söyleyecektiniz?

ORAL: Karikatür bir kültür işi, yani o da bir eğitimi gerektiriyor. Demin sözünü ettiğimiz bütünsellik burada da geçeli. Genç çiziciler ya çalıştıkları dergideki etkin kişilerin verdigi ya da çıkan karikatürcülerle bakarak, kendini eğitmeye çalışıyor. Bence bunlar bu bütünselliği sezeleyen eğitim biçimleri. Doğru eğitim için şu üç faktör gözlemlenmelidir: Bir, karikatürcülerin, günün bütün karikatürcülerini izlemesi, iki, dünyadaki bütün karikatürcülerin olabildiğince izlenmesi, üç, kendi geçmişini bilmesi, yorumlanması. Ben genç arkadaşlarla konuştuğumda yakın geçmişin etkin dergilerini bile göremediklerini anlatıyorum. Karikatür müzesi, düzenlenip, araştırılmaları gerekiyor. Bunun yanı sıra Güzel Sanatlar Akademisi kitaplarından da yararlanabilme imkanı derneğe yaratılmıştır.

SELÇUK: Karikatür bir dünya görüşü, olaylara bir bakış açısı sorunu. Sanatçının toplumu önünde olması gerektiğine göre, bu bakış açısını "so"l" olmasın gerekiyor. Olayları öyle değerlendirmesi gerekiyor. Benim genç arkadaşlar için söyleyeceklerim şunlar: Eskişine göre çok sayıda karikatürü var, imkan daha fazla. Bizim ilk başladığımız zamanlara oranla daha olgun çizgilerle rastlıyoruz gençlerde. Aralarında önümüzdeki günlerde çok iyi karikatürcüler çıkacağına kesinlikle inanıyorum.

Önder Şenyapılı Yürüyüş'ün sorularını cevapladı

10 YIL SONRA TV

* Türkiye'de TV yayımları 31 Ocak 1968 günü başladı. Aradan tam on yıl geçti. Bu on yılın değerlendirilmesine geçmeden önce, Türkiye'de TV kurulmasındaki amaçlar nelerdir, açılışlar nasıl?

* Türk TV'sinin "kamuoyu baskısı"yla kurulduğuna savunanlar var. Türk TV'si kurulmadan önce özellikle büyük kentlerde çok sayıda alıcının bulunduğunu ve bu alıcıları yabancı ülke TV'lerinin yayınlarının izlendiği gerçeğini "kamuoyu baskısı"na kanıt olarak gösterenler var. Toplumdan gelen bir talebi karşılama kaygısıyla TV'nin kurulup yayına geçirildiğini öne sürenler var. Oysa, böyleline içeriği kat savlarla yetinilemez. Çünkü, kanıt olarak kullanılan görüntülerin ortaya çıkmasında da TV'yi kurdurtan ana etkenler yatıyor.

* Nedir o ana etkenler?

* Birincisi şu: 1950-1960 yılları arasında "emekleme" dönemi yaşanan tüketimci yönelik mal ve hizmet üretimi 1960'lı yıllara girildiğinde daha geniş bir pazar gereksinmeye başlamıştı. 1950-1960 yılları arasında tüketimci kamplaşma görevini başlı iletişim araçları yüklenmişti. Günlük gazeteler, haftalık ya da aylık dergiler, öteki süreli yayınlar, anlar vb. "emekleme" dönemindeki tüketim malları ve hizmetleri üreticilerin gerekçesinde öçekteki pazarı yaratmakta üstlerine düşeni yaptılar. Ne var ki, 1960'tan sonra anılan araçlar gerekçesiz pazar yaratmakta yetersiz kaldılar. Daha geniş yığınlar, kalabalıklara ulaşabilecek daha güçlü bir yığın iletişim aracı gerekiyordu. TV'nin böyle bir araç olduğu ar seçildi. Daha geniş tüketim talepleri yaratmak amacıyla Türk TV'si yayına geçirilmeydi. Geçirildi.

* İkincisi?

* Gene 1950-1960 yılları arasında izlenen ekonomi siyasa sonucu, kamudaki etkinliklerde çalışan emekçi toplulukların gelir dağılımı açısından durumları sürekli olarak bozulmuştu. AP 1965 yılında tek başına iktidara gelince, andığımız on yıl içindeki izlenen ekonomi siyasasını yeniden yürürlüğe koydu. Bu, tarmadışı etkinliklerde çalışan emekçi toplulukların gelir dağılımı açısından durumlarının bozulmasına devam edecek anlamına da geliyordu. Giderik durumlarının daha da bozulması olasılığı güçleniyordu. Emekçi yığınları durumlarını düşünmekten alakoyacak bir oyalama aracına gereksinim doğmuştu. O "oyalama aracı" TV idi.

* Kentleşmenin etkisi oldu mu?

* Elbette. Genel nüfus yapılarındaki kır-kent nüfusları dengesi kentlerden yana sürekli bozulmaya gidiyordu. 1960'den sonra huzurlan kırdan kente göçün sonucu kente gelenleri besleyecek yeni "iç" fiyatları yaratılması gerekiyordu. Yeni iç alanları açılması zorunluğu doğmuştu. TV'nin yayına başlamasıyla birlikte montaj alıcısı üretimi, onarım hizmeti, TV filmi yapımı, TV reklam filmi yapımı, seslendirme, vb. gibi alanlarda yeni iç fiyatları yaratılmasına olanağı elde edilmiş oluyordu. Bir etkeni daha vurgulamak gerek: TV alıcısı montajına yatırım yapacak özel girişimciler için oldukça "tatlı kâr"lar vadeden bir iç alanı yaratılmış oluyordu.

* Kamuoyu baskısının gerisinde de bu nedenler mi yatıyordu?

* Kamuoyu baskısını ildeyi ayrıntık ve öyle ele almakta yarar var. Baskının küçük ama ağırlıklı bölümü özel girişimcilerden kaynaklanıyor. Ekonomik kalkınmayı özel girişimcin eline bırakan bir siyasal görüşün, siyasal iktidarların, girişimcilerin "tatlı kâr"lar sağlayacak iç alanları yaratmak görevi de var. Özel girişimci destekleme kavramı, bir ölçüde, girişimcilerin büyük kazançlar sağlayabileceği iç fiyatlarının yaratılmasına anlamına da içerir. TV böyle bir fırsatı özel girişimci için, az önce de belirttiği gibi. Öte yandan, daha geniş yığınlardan gelen kamuoyu baskısının da temelinde, ekonomik düzen kökeni olduğu gözden geçirilmelidir. Türk toplumu, 1950-1960 yılları arasında "küçük Amerika olmak" ve "her mahallede bir milyoner yaratmak" düğleriyle beslenerek yöneltildi. Toplumun belirli kesimlerine ayrıcalıklı yaşama olanakları verirken, tüm toplum katlarının tüketim eğilimleri kamplandı. Bu kamplama sonucu, 1960'lı yıllara girildiğinde, tüketim, yalnızca ekonomiyi kan veren te-

mel öge olmaktan çıktı, aynı zamanda "sosyal statü" kazandırıcı ve kanıtlayan bir davranış niteliğini aldı. Bireylerin toplum içerisindeki konumlarını belirleyen bir ölçüt oldu tüketim. Varlıklı kesimlerin çatılarına diktikleri TV antenleri, anıtlı toplumlarda sürekli olarak üst sınıfların yaşantısına yüküken ve bu ölçümlerini dayanıklı ve dayanıkız tüketim mallarına yaptıkları harcamaları giderdikleri kanısını taşıyan alt sınıfların aynı antenlere sahip olmak isteklerini ebette çoğullaştırıyordu. Nitekim, çoğullaştırdı. Gehrni ne olursa olsun, toplumun her kesiminde TV talebi oluştu.

* TV'nin "eğitim gücü yüksek bir iletişim aracı" olduğu öne sürülüyor. Geçtiğimiz on yıl içerisinde TV'nin bu gücünden yararlanıldığı söylenebilir mi?

* Elbette. Toplumun tüketim eğilimlerini artırıcı. Öteki bir deyişle toplumu tüketimci eğitti TV. Bugün üç yaşındaki çocuklar tüketimci malların reklamlarında kullanılan sloganları yineliyorlar. Erşkinler günlük konuşmalarında TV'de izledikleri reklamların ağız kullanıyorlar. Tüketimci harcamaları günden güne artıyor. Dar gelirli kesimler bile boğazlarından tekerek TV'de reklam edilen dayanıklı tüketim mallarından edinmeye cabalıyorlar. Bu gözlemlerin doğru olduğuna birleşiyoruz, TV'nin eğitim gücü yüksek bir iletişim aracı olduğu savının doğru olduğunda da birleşiyoruz demek.

* Başka etkileri neler?

* Başkaca birçok etkisi var. Olumlu ya da olumsuz diye bir ayrım gözetmeden aralarak; örneğin yazılı basını etkiledi, sinemayı etkiledi, tiyatroyu, reklamcılığı, boş zaman değerlendirme etkinliklerini, iç siyasaı, siyasal kışileri, okuma alışkanlığını, toplumun ilşkileri, aile içi ilşkileri, bireysel davranışları, yerleşmiş değer yapılarını, erkekleri, kadınları, erkek ve kadın simgelerini, yazarıllığı, çizirliği, giderek Türkiye'nin enerji sarffyatını bile etkiledi.

* Sorulduğunuz etkilerinin bir bölümünü örnekleyebilir misiniz? Örneğin, basına etkisi ne oldu, nasıl sonuçlar verdi?

* Basın üzerindeki etkisinin birinci sonucu, gazete satışlarında büyük gerilemelere yol açması. Gazeteler böyle bir sonuç karşılığınca, giderik karşılama olmadan önce, TV ile yarışabilecek için önlemler uygulamak zorunda kaldılar. Örneğin, basım teknolojisini büyük hızla yeniledi. "Tipo" diye anılan düz basım tekniğı bırakılarak, görnel niteliğı zenginleştirilen ve "ofset" diye anılan basım tekniğıne geçildi. Dolayısıyla, gazetelerin bakılacak içeriğı geliştii, düğünsel içeriğı geliye itildi. Şimdi, bana komik gelen bir çelişkiyi vurgulayalım: TV ile yarışılmaya cabalayan günlük basın organları, TV izleyicilerini sıvayabilecek için "TV sayıları" düzenlemeye başladılar. Herğün renkli ve bol fotoğraflı TV sayfası veren gazeteler var. Ayrıca, şimdikiyede söylediklerim, TV'nin basın üzerinde hemen görülen, gözlenebilen etkileri. Bir deyişle basın gelen, yavaş yavaş yeni gelişmeleri getiren etkileri var. Örneğin, basım teknolojisindeki yenilenme, gazete içeriğı oldukça pahalı bir "iç" mali yaptı. Artık küçük sermaye ile gazete çıkarmak olanğı yavaş yavaş ortadan kalkıyor. Bu gelişme, yakın gelecekte basın tröstlerinin oluşmasına yol açabilir.

* Kıs kıs öteki alanlardaki etkilerine de değinir misiniz? Sinemaya..?

* İzleyici bulamadığı için sinema salonları sayısı

hızla azaldı. İşletmeciler büyük kâr getirmediğini düşünerek niteliksiz kurduların, ucuz oldukları gerekçesiyle, ithal ettiler. TV'de olmayan bir konuyu, sekse ağırlık verildi. Hem ithal edilen, hem içeride yapılan filmler genellikle pornografikti. Böylece ilk etki olumsuz oldu. Şimdi, nitelikli filmler izleniyi buluyor. Dolayısıyla TV etkisinin olumluya dönüşmesi beklenbilir.

* Kitap okumaya etkisi?

* Önceleri tümüyle olumsuz etkiledi. Okumaya zaman bırakmıyordu. Şimdilerde çarpık bir gelişim gözleniyor. Yazın değeri olmayan "best-seller" ya da "Türkçe" "en çok satan" kitapları TV'ye yayınlanan dizilerinin gösterilmeye başlamasıyla birlikte, bu kitapları Türkçe çevirileri de çok satılmaya başladı. Bu gelişme şöyle düşündüyoruz: TV yazını (edebiyata) önem verse, gerçek yazın yapıtlarını tanıtsa, yazınla değeri olan yapıtları da alıcı bulabilecek, okunacak.

* İç siyasaıya etkisi?

* İktidar ile muhalefet arasında bir sayılı tartışma konusu TV olageliyor. TV'nin kurulmasındaki amaçlardan bağımsız iletiler (mesajlar) içeren bir program kazara yayınlannmaya görün, içerdiği ileti çok sudan da olsa, kayımatlar kopuyor.

* Siyasal kışilere etkisi?

* Siyasal kışilerin gazetelerdeki "hareketsiz" fotoğrafları ya da siyasal toplantılarda yüksek kürsüler üzerindeki görüntülerinin bıraktığı izlenimler ile TV'deki hareketli ve farklı ortamdaki davranışlarını aktaran görüntülerinin bıraktığı izlenimler aynı değil. TV'de görünmek bazı siyasal kışilere hiç yaramadı. Bazılarına ise hakketiklerinden daha çok olumlu puan verdi.

* Kentlerde yığınmal nüfusa etkisi?

* İşte bu etkisi çok önemli. Kentle uyum kurmayan nüfusa yanlış izlenimler vererek, yığınları edingineleştiriyor TV. Geniş yığınları kullanmadıkları kentsel kolaylıklar, kurumları, kuruluşları, olanakları, sanki kullanıyorlannğı gibi bir izlenim bırakıyor TV yığınlarında. Öte yandan, güncel yaşantının gerçek, somut ayrıntılarını unutturarak, o ayrıntıların nedenlerini düşünmekten kopararak, yitirilüktüğü düzenden yana önemli bir işlevi yerine getirdiği kuşkusuz. Bir oyalama, daha kaba bir deyişle "uyutma" aracı olarak, doğrudan, basarıyla kullanıldığı geçtiğimiz on yıl içinde.

* Hiç olumlu etkisi olmadı mı TV'nin?

* Olmaz olur mu?... Bizek, alıcı montajı yapanlara oldu. Sürekli olarak gelir sağlıyorlar. İkisi yıl önce 10 firma 19 ayrı belğeli TV alıcısı montajı yapıyordu. Demek kârlı bir iş... İkinci, bana yazın dokundu. Biliyoruz ki, "TV'nin Türk Toplumuna Etkileri" başlıklı bir araştırmanın Kamcan yayıncılarından birincilği aldı. Sonra, İsmail Cem'e yazın dokundu. 1973'ten bu yana Türkiye'deki en ünlü kışilerden biri. Bugünlerde de güne başlıca haber kaynaklarından biri. Sizine bu görüşümü yaptığımız anlarda, TRT Genel Müdürlüğüne bir günlüğüne dönceği, sonra Paris'e, UNESCO nezdinde Türkiye Büyükelçisi göreviyle atanacağı söyleniyor. Ee, daha ne olsun, epeyce olumlu etkileri de olmuş sayılmaz mı yani...?